

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

MAĢISTRA DARBS

**SABIEDRISKĀS KĀRTĪBAS (*ORDRE PUBLIC*) KLAUZULAS
PIEMĒROŠANA EIROPAS SAVIENĪBAS
STARPTAUTISKAJĀS PRIVĀTTIESĪBĀS**

Autore: profesionālā maģistra studiju programmas 4.semestra studente

Alise Igale

Studenta apliecības Nr.: ai17028

Darba vadītāja: Asoc. prof. Inga Kačevska

RĪGA 2019

ANOTĀCIJA

Eiropas Savienības privāttiesiskā regulējuma ietvaros sabiedriskās kārtības (*ordre public*) klauzula dod iespēju tiesai atteikt ārvalsts tiesas sprieduma izpildi vai kolīziju normu rezultātā noteiktā ārvalsts likuma piemērošanu, ja tā piemērošanas sekas ir pretrunā ar tiesas valsts sabiedrisko kārtību.

Eiropas Savienības tiesa veic sabiedriskās kārtības interpretāciju un lai gan nav tiesīga noteikt dalībvalstu sabiedriskās kārtības saturu, tomēr tā var prasīt pārskatīt robežas, kurās dalībvalstu tiesas var izmantot šo atteikumu.

Autors darba ietvaros pēta sabiedriskās kārtības jēdzienu Latvijas un Eiropas Savienības privāttiesībās, salīdzina tiesu praksi, lai secinātu vai Latvijas tiesu prakse atbilst Eiropas Savienības tiesas noteiktajām vadlīnijām, un definē pamatus *ordre public* piemērošanai.

Atslēgvārdi: sabiedriskā kārtība, *ordre public*, ārvalsts sprieduma atzīšana uz izpilde, sprieduma izpildes atteikums, kolīziju normas.

ANNOTATION

Within the framework of the European Union private international law, the public policy (*ordre public*) clause allows the court to refuse the recognition and enforcement of a foreign court judgment or the application of a foreign law, determined by the conflict of law rules, if the consequences of its application are in contrast with the public policy of the forum state.

The Court of Justice of the European Union carries out an interpretation of the public policy clause and, although it is not entitled to determine the content of public policy of each member state, it may, however, review the limits at which the courts of the Member States may use that refusal.

The author examines the notion of public order in private law of Latvia and the European Union, compares jurisprudence in order to conclude whether the Latvian court practice complies with the guidelines established by the European Court of Justice and defines the grounds for application of *ordre public*.

Keywords: public order, *ordre public*, recognition and enforcement of a foreign judgment, refusal of enforcement of a judgment, conflict of law rules.

SATURA RĀDĪTĀJS

APZĪMĒJUMU SARAKSTS.....	5
IEVADS.....	7
1. SABIEDRISKĀS KĀRTĪBAS (ORDRE PUBLIC) JĒDZIENS	10
1.1. SABIEDRISKĀS KĀRTĪBAS (ORDRE PUBLIC) JĒDZIENS STARPTAUTISKAJĀS PRIVĀTTIESĪBĀS.....	10
1.2. SABIEDRISKĀS KĀRTĪBAS (ORDRE PUBLIC) JĒDZIENS LATVIJĀ.....	13
1.3. POZITĪVĀ UN NEGATĪVĀ FUNKCIJA.....	17
1.4. PROCESUĀLAIS UN MATERIĀLAIS ASPEKTS	20
2. ORDRE PUBLIC PIEMĒROJAMĪBA.....	23
2.1. ORDRE PUBLIC IETEKME UZ FORUMA VALSTI.....	23
2.2. SKARTĀS NORMAS RAKSTURS UN PĀRKĀPUMA SMAGUMS	24
2.3. TEMPORĀLAIS UN MATERIĀLAIS ASPEKTS	24
2.4. SECINĀJUMI.....	26
3. LATVIJAS TIESU PRAKSES ANALĪZE.....	27
3.1. TIESĪBAS UZ AIZSTĀVĪBU.....	27
3.2. JURISDIKCIJAS PĀRKĀPUMS.....	29
3.3. FLYĻĀL-LITHUANIAN AIRLINES LIETA	32
A) TIESĪBAS UZ TAISNĪGU TIESU U.C. PROCESUĀLO TIESĪBU PAMATOJUMI	32
B) EKONOMISKI APSVĒRUMI	33
C) VALSTS DROŠĪBA	38
3.4. SECINĀJUMI.....	40
4. SPRIEDUMA IZPILDES ATTEIKUMU NOŠĶIRŠANAS PROBLEMĀTIKA	43
A) AIZMUGURISKA SPRIEDUMA KONSTATĒŠANAS PROBLEMĀTIKA	44
B) AIZSKARTO TIESĪBU TVĒRUMS.....	46
C) SECINĀJUMI	48
5. PROCESUĀLĀ UN MATERIĀLĀ ASPEKTA TIESU PRAKSES SALĪDZINĀJUMS	52
6. SECINĀJUMI	56
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS	58
DOKUMENTĀRĀ LAPA	66

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

Briseles konvencija	1968.gada 27.septembra Briseles konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās.
Briseles I bis regula	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012.gada 12.decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās
EST	Eiropas Savienības tiesa
ES	Eiropas Savienība
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
EK	Eiropas komisija
Briseles I regula	Padomes Regula (EK) Nr.44/2001 (2000.gada 22.decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās
Romas konvencija	1980.gada Konvencija par tiesību aktiem, kuri piemērojami līgumsaistībām
Roma I regula	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008 (2008.gada 17.jūnijs), par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I)
Roma II regula	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007.gada 11.jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II)
Augstākā tiesa	Latvijas Republikas Augstākā tiesa
CL	Latvijas Republikas likums „Civillikums”
CPL	Civilprocesa likums
Ņujorkas Konvencija	Ņujorkas Konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu (Ņujorka, 1958.gada 10.jūnijs)
TEC līgums	Eiropas Kopienas dibināšanas līgums (konsolidētā versija 2002)
Satversme	Latvijas Republikas Satversme
ECK	Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (Pieņemta Romā 04.11.1950)
Latvija	Latvijas Republika
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību
Direktīva 89/104	Padomes Pirmā direktīva (1988. gada 21. decembris), ar ko tuvina

	dalībvalstu tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm (89/104/EEK)
Briseles II bis regula	Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību
Direktīva 2004/38/EK	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā

IEVADS

Centieni veicināt ES dalībvalstu nacionālo likumu harmonizāciju jau kopš ES izveides ir tikuši pretstatīti mērķim saglabāt toleranci pret juridisko daudzveidību un dalībvalstu privāto autonomiju. Kompromiss starp šīm interesēm ir rezultējies sabiedriskās kārtības (*ordre public*) klauzulā, kas kopš Eiropas Kopienas dibināšanas līguma izveides caurvij ES tiesību aktus privāttiesībās un ļauj dalībvalstīm atteikt konkrēta sprieduma izpildi vai kolīziju normu rezultātā iegūtā ārvalsts likuma piemērošanu, ja tas noved pie situācijas, kur konkrēta likuma piemērošanas sekas vai sprieduma izpildes sekas būs pretēja valsts fundamentālām interesēm (valsts sabiedriskajai kārtībai).

Neskatoties uz to, ka sabiedriskās kārtības princips ļauj valstīm saglabāt to likumdošanas pamatā esošo vērtību sistēmu, tas var tikt izmantots arī ļaunprātīgi, lai ierobežotu pušu autonomiju, izvairītos no ārvalstu likumu piemērošanas un līguma izpildes. Ņemot vērā, ka sabiedriskās kārtības princips ir šķērslis starptautiskajām privāttiesiskajām attiecībām, ir svarīgi identificēt šī instrumenta interpretācijas metodes un noteikt tā piemērošanas robežas.

Sabiedriskās kārtības princips ir ģenerālklausula, kuras piepildīšana ir katras foruma valsts uzdevums, pamatojoties uz valsts kultūras īpatnībām, tradīcijām un vēsturi. Ņemot vērā subjektīvo faktoru publiskās kārtības principa noteikšanā, var prezumēt, ka šim principam trūkst tiesiskās noteiktības, jo pat EST nav objektīvā pozīcijā, lai spriestu par katras dalībvalsts iekšējo politiku.

Ņemot vērā, ka ES privāto tiesību akti ļauj sabiedriskās kārtības klauzulu piemērot, gan procesuāli, gan materiāli, darba autora mērķis, pirmkārt, ir salīdzināt sabiedriskās kārtības piemērošanas īpatnības abos aspektos, izdarot secinājumus par piemērojamajiem pamatojumiem, lai veiksmīgi atsauktos uz sabiedriskās kārtības klauzulu, kā arī identificējot problēmas un piedāvājot to risinājumus. Otrkārt, darba autors par nepieciešamu uzskata veikt Latvijas starptautiskās sabiedriskās kārtības tvēruma izpēti, izvirzot par mērķi identificēt instances, kurās Latvijas nacionālā judikatūra atšķiras no EST judikatūras un salīdzinot Latvijas tiesu un EST tiesas judikatūras rezultātā izveidotos *ordre public* tvērumus. Darba autora mērķis darba ietvaros nav pilnībā aplūkot EST tiesu praksi attiecībā uz *ordre public* piemērošanu, jo tas, pirmkārt, pārsniegtu darba robežas un, otrkārt, šādi pētījumi jau tiesību doktrīnā ir tikuši veikti, izdodot ES privāttiesību instrumentu komentārus. Tā vietā autora mērķis ir akcentēt to EST praksi, kas varētu būt nozīmīga attiecībā uz Latvijas nacionālo tiesu lietu apstākļiem, kur piemērota *ordre public* klauzula.

Mērķu sasniegšanai tiks veikti sekojoši uzdevumi:

1. literatūras analīze, lai definētu jēdzienus un nošķirtu abus *ordre public* aspektus (materiālo un procesuālo);
2. ES privāttiesību instrumentu un Latvijas normatīvo aktu (Briseles Konvencija, Romas Konvencija, Briseles I regula, Briseles I bis regula, Romas I regula, CL, CPL) izpēte, lai konstatētu *ordre public* pantu attīstības tendences un formulējuma izmaiņas laika gaitā un to ietekmi uz tiesu praksi;
3. EST judikatūras izpēte, ES dalībvalstu, primāri Latvijas, nacionālo tiesu nolēmumu izpēte un salīdzināšana, lai definētu pamatus *ordre public* piemērošanai un salīdzinātu *ordre public* piemērošanas problemātiku attiecībā uz tā procesuālo un materiālo aspektu.

Darba aktualitāte ir saistīta ar tiesiskās noteiktības un paļāvības principiem un likuma subjektu interesi sagaidīt konkrētu rezultātu no privāttiesiskajām attiecībām, tas ir, konkrēta likuma piemērošanu vai sprieduma izpildi. Ņemot vērā, ka sabiedriskās kārtības klauzula, kalpo par šķērslī tiesiskajai noteiktībai, ir svarīgi konstatēt tās piemērošanas robežas un piemērošanas pamatojumus.

Darbā tiks izmantotās šādas zinātniski pētnieciskās metodes:

1. vēsturiskā metode, lai analizētu sabiedriskās kārtības formulējuma attīstību laika gaitā Latvijas nacionālo un Eiropas privāttiesību normatīvo aktu ietvaros;
2. aprakstošā metode, lai izzinātu *ordre public* jēdzienu un tvērumu, tā aspektus un iedalījumus;
3. salīdzinošā metode, lai konstatētu atšķirības *ordre public* materiālo un procesuālo aspektu starpā, lai konstatētu atšķirības starp Latvijas nacionālo tiesu praksi un EST tiesu praksi *ordre public* piemērošanā;
4. analītiskā metode, lai pēc tiesu prakses un literatūras izpētes konstatētu problēmjautājumus un piedāvātu to risinājumus.

Darba struktūra: Vispirms 1. nodaļā tiks nostiprināta darba teorētiskā bāze, pētot sabiedriskās kārtības atrunas normatīvos regulējums, noskaidrojot sabiedriskās kārtības jēdziena saturu, formulējumu un tvērumu gan Latvijas tiesībās, gan starptautiskajās tiesībās. Tāpat tiks izdalīti *ordre public* pozitīvā un negatīvā funkcija, materiālais un procesuālais aspekts. Darba 2. nodaļā autors pievērsīsies galvenajam šī pētījuma priekšmetam Latvijas tiesu prakses analīzei, konstatējot Latvijā piemērojamos *ordre public* pamatojumus un dodot vērtējumu par Latvijas tiesu prakses atbilstību EST vadlīnijām, kā arī dodot priekšlikumus nepieciešamām normatīvo aktu izmaiņām. Visbeidzot darba 3.nodaļā autors salīdzinās *ordre public* piemērojamību

materiālajā un procesuālajā aspektā, lai izdarītu secinājumus par to, kuru no *ordre public* aspektiem ir vieglāk piemērot, kā arī izsakot savu viedokli par iespējamību atteikties no materiāltiesiskās *ordre public* piemērošanas attiecībā uz Briseles I bis regulu.

1. SABIEDRISKĀS KĀRTĪBAS (*ORDRE PUBLIC*) JĒDZIENS

1.1. Sabiedriskās kārtības (*ordre public*) jēdziens starptautiskajās privāttiesībās

Ar *ordre public* jēdzienu saprot doktrīnu, kas veidota uz “*starptautiskajās publiskajās tiesībās nostiprinātajam valsts suverēnās vienlīdzības un neiejaukšanās citu valstu iekšējās lietās principam*”¹, pamatojoties uz ko jebkurš nacionālais likums, kas aizsargā valsts publisko kārtību, dominē pār pretrunīgu ārvalsts likumu.² Papildus uzreiz jānorāda, ka starptautisko privāttiesību aspektā *ordre public* aizstāv ne tikai nacionālo likumu, bet arī valstī atzītus būtiskus morāles principus, *jus cogens* normas³, vitāli svarīgas valsts intereses un starptautiskās paražu tiesības⁴, un starptautisko privāttiesību aspektā dominē ne tikai pār pretrunīgu ārvalsts likumu, bet arī tiesas spriedumu un tā pieņemšanas procesu.

Ordre public jēdziens ir ģenerālklausula, tā sastāvs nav definēts ne starptautisko, ne nacionālo tiesību normās un tas ir tiesas ziņā, pamatojoties uz konkrēto situāciju, lemt par sabiedriskās kārtības saturu. Attiecīgi, lai gan EST “*nav tiesīga noteikt dalībvalstu sabiedriskās kārtības saturu, tomēr tā var prasīt pārskatīt robežas, kurās dalībvalstu tiesas var izmantot šo noteikumu, lai atteiktos atzīt citas dalībvalsts tiesas pieņemtu nolēmumu*”.⁵ Juridiskajā literatūrā dominē viedoklis, ka *ordre public* nav definējams koncepts.⁶ Sabiedriskās kārtības izpratne ir pakārtota valsts un sabiedrības attīstībai. Tas ir, ja pirms 15 gadiem viendzimuma laulību atzīšana gandrīz visā ES tiktu atteikta, pamatojoties uz sabiedriskās kārtības klauzulu, tad, attīstoties cilvēktiesībām un ECT praksei, šobrīd laulība vai kāda veida civilā savienība tiek atzīta lielākajā daļā Eiropas valstu. Ņemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka ciktāl ES dalībvalstu starpā netiks panākts vienāds sociālās un ekonomiskās attīstības līmenis, sabiedriskās kārtības klauzula kalpos kā drošības mehānisms pret ārvalstu ietekmi.⁷

Briseles Konvencijas 27(1).pants, tā sākotnējā redakcijā noteica, ka spriedums nevar būt pretējs tiesas valsts sabiedriskajai kārtībai, savukārt Romas Konvencijas 16.pants iekļāva

¹ Mieriņa A. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 248.lpp.

² Cheshire, North & Fawcett. Private International Law. Fifteenth Edition. New York: Oxford University Press, 2017, p. 114.

³ Forde M. The "Ordre Public" Exception and Adjudicative Jurisdiction Conventions. The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 29, No. 2/3 (Apr. - Jul., 1980), p.259.

⁴ Keresteš T. Public Policy in Brussels Regulation I: Yesterday, Today and Tomorrow. Lexonomica, Vol. 8, No. 2 (December 2016), p.78.

⁵ Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2008.gada 18.decembra secinājums lietā C-394/07 Marco Gambazzi pret Daimler Daimler Chrysler Canada Inc. un CIBC Mellon Trust Company 34.punkts.

⁶ Husserl G. Public Policy and Ordre Public. 25 Virginia Law Review, 1938-1939, pp.40-41.

⁷ Hess B., Bergström M., Storskrubb E. EU Civil Justice: Current Issues and Future Outlook. Bloomsbury Publishing, 2016.

nosacījumu, ka ārvalsts likums var netikt piemērots, ja tas ir acīmredzami nesaderīgs ar tiesas atrašanās vietas valsts sabiedrisko kārtību, veidojot situāciju, kur jau pie sprieduma atzīšanas un izpildes, kā arī kolīziju normu starptautiskā regulējuma rašanās *ordre public* veidojas atšķirīgs tvērums atkarīgā no instrumenta, kura ietvaros tas tiek piemērots.

Kā raksta J. Basedow, Romas Konvencijas sastādīšanas laikā Eiropas valstīm vēl nebija izveidojušās nacionālas kolīziju normas patērētāju līgumiem, kas ļāva izvairīties no mūsdienu situācijas, kur dalībvalstis aizstāv nacionālos tiesību aktus no ārvalstu ietekmes, un atviegloja vienošanos par konvencijas nosacījumiem.⁸ Lai gan šāda situācija izskaidro kāpēc bija iespējams vienoties par striktākiem nosacījumiem sabiedriskās kārtības klauzulas piemērošanai, nav saprotami ekspertu grupas motīvi, aiz atkāpšanās no Briseles konvencijā atrodamā sabiedriskās kārtības panta redakcijas.

Savā ziņojumā par Romas Konvenciju Prof. M. Giuliano raksta, ka pienākums tiesai atrast īpašumu pamatojumu, lai aizstāvētu atteikšanos piemērot kolīziju normu rezultātā iegūtā ārvalsts likuma piemērošanu, ir radies no Hāgas konvencijām.⁹ Neskatoties uz to, sabiedriskās kārtības klauzula ir atrodamā Hāgas konvencijās kopš 1956. gada. Tā kā Briseles Konvencija tika pieņemta tikai 1968. gadā, autors izdara secinājumu, ka tieši Briseles konvencijas sabiedriskās kārtības panta redakcija ir izveidota atkāpjoties no tajā laikā Eiropā pieņemtās sabiedriskās kārtības koncepcijas, bet vēlāk sekojošās Romas konvencijas un regulas, kā arī Briseles regulas, atspoguļo savienībā pieņemto sabiedriskās kārtības klauzulas piemērošanas sliekšni.

Jensen ziņojumā par Briseles Konvenciju ir teikts, ka sabiedriskās kārtības noteikuma formulējums ir ticis veidots līdzīgi jaunākajām konvencijām, piemēram Hāgas Konvencijai par ārvalstu tiesu spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās.¹⁰ Neskatoties uz šo, arī Hāgas Konvencijas sabiedriskās kārtības panta formulējums, atšķirībā no Briseles Konvencijā atrodamā, ir tāds, kas prasa pierādīt acīmredzamu nesaderību tiesas valsts sabiedriskajai kārtībai. Uz pozīciju, kas liecina par ierobežotu 27(1).panta piemērošanu Jensen ziņojumā norāda atsauce uz Komisijas viedokli, ka klauzula būtu jāpiemēro tikai izņēmuma gadījumos.¹¹

Tā 1998. gada lietā *Hoffmann v Krieg* EST tieši atsaucas uz Jensen ziņojumā norādīto,

⁸ Jürgen Basedow. *The Law of Open Societies: Private Ordering and Public Regulation in the Conflict of Laws*. BRILL, 2015, p.424.

⁹ Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations by Mario Giuliano, Professor, University of Milan, and Paul Lagarde, Professor, University of Paris I. *Official Journal C 282*, 31/10/1980 P. 0001 – 0050. Available on: <http://aei.pitt.edu> (accessed 22.04.2019.)

¹⁰ Jenard M.P. Council Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters, *Official Journal of European Communities No C 59/1*. Available on: http://aei.pitt.edu/1465/1/commercial_report_jenard_C59_79.pdf (accessed 22.04.2019.)

¹¹ *Ibid*

ka sabiedriskās kārtības klauzulai vajadzētu darboties tikai izņēmuma gadījumos un tā nebūtu piemērojama, lai neizpildītu ārvalsts spriedumu, kas nav saderīgs ar tiesas valsts nacionālo tiesu praksi.¹²

Savos turpmākajos spriedumos, sniedzot atbildi uz prejudiciālo jautājumu lietās *Krombach v. Bamberski* un *Renault v Maxicar* EST iet tālāk un ne tikai atkārt, ka sabiedriskās kārtības klauzula būtu piemērojama tikai izņēmuma gadījumos, bet arī uzsver, ka Briseles Konvencijas 27(1).panta piemērošana var tikt apsvērta tikai, tad, kad spriedums, kura atzīšana vai izpilde tiek prasīta, ir nepieņemamā mērā pretrunā ar tās valsts tiesisko kārtību, kurā prasīta sprieduma atzīšana vai izpilde, tik tālu, ka sprieduma atzīšana vai izpilde pārkāptu pamatprincipu.¹³ Papildus, EST abās lietās atzina, ka, lai atkāptos no aizlieguma izvērtēt ārvalsts spriedumu pēc būtības, ir jābūt acīmredzamam tiesību normas pārkāpumam, ko par būtisku uzskata valstī, kur prasīta sprieduma atzīšana.¹⁴

Veicot izpēti, darba autoram nav izdevies rast izskaidrojumu tam, kāpēc Briseles Konvencijas 27(1).panta sabiedriskās kārtības piemērošanas iespējamība vārdiski ir konstruēta plašāk nekā Kopiena to iecerējusi un kā tā praksē tiek pielietota. Pirmkārt, fakts, ka, sastādot konvenciju, netika uzsvērta nepieciešamība aizsargāt nacionālās tiesību sistēmas liek secināt, ka būtu bijis iespējams vienoties par striktāku sabiedriskās kārtības panta formulējumu, kāds tas bija atrodams tajā laikā jau pieņemtajā Hāgas konvencijā par ārvalstu tiesu spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās. Otrkārt, Padomes izdotie komentāri par Briseles Konvencijas piemērošanu liecina, ka, sastādot konvenciju, mērķis ir bijis ierobežot sabiedriskās kārtības klauzulu, kas esošajā vārdiskajā formulējumā nav saskatāms.

Sākotnēji EST prakse tika balstīta uz Jensen komentāriem par Briseles Konvencijas piemērošanu. Savukārt vēlākajās lietās ir novērojama prasība izpildīt striktākus nosacījumus, lai piemērotu sabiedriskās kārtības klauzulu. Tā lietās, kas izskatītas pēc 2000.gada, kā *Krombach v. Bamberski* un *Renault v Maxicar*, spriedumos EST ne tikai prasa pierādīt nepieņemamu pretrunu starp izpildāmo ārvalsts spriedumu un izpildes valsts tiesisko kārtību, bet arī lieto terminoloģiju, kas līdzinās tai, kas izmantota sabiedriskās kārtības panta formulēšanā Briseles konvencijai sekojošajā Briseles I regulā, prasot pierādīt “acīmredzamu pārkāpumu”.

Kopumā darba autors secina, ka striktāka sabiedriskās kārtības panta formulēšana Briseles I regulā nav izskaidrojama ar iespējamību vieglāk piemērot sabiedriskās kārtības klauzulu zem Briseles Konvencijas un biežāku dalībvalstu atsaukšanos uz sabiedriskās

¹² Eiropas Savienības Tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā C 145/86 Horst Ludwig Martin Hoffmann pret Adelheid Krieg.

¹³ EST 2000.gada 28.marta sprieduma lietā C-7/98 Dieter Krombach pret Andre Bamberski 37.punkts.

¹⁴ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 11 May 2000. Case C-38/98 Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA and Orazio Formento.

kārtības klauzulu. Praksē EST jau kopš Briseles Konvencijas piemērošanas pirmsākumiem ir norādījusi, ka sabiedriskās kārtības klauzula ir piemērojama tikai izņēmuma gadījumos, lai gan pašā konvencijā uz šādu pozīciju atsauces nav.

1.2. Sabiedriskās kārtības (*ordre public*) jēdziens Latvijā

Līdzīgi kā starptautiskajā līmenī, sabiedriskās iekārtas jēdziens Latvijā ir ģenerālklauzula, kuras tvērumu nosaka tiesa. Tā Civillietu departaments lietā Nr. SKC-1427/2015 atzinis, ka sabiedriskā iekārta “*sevī ietver Latvijā pastāvošo pamattiesību katalogu, Latvijas tiesību svarīgākos pamatprincipus (kuri atvasināti no Latvijas Republikas Satversmes 1.panta, kā arī vispārējos starptautisko tiesību principus) un sabiedrības būtiskākās pamatvērtības*”.¹⁵

Nacionālajā līmenī sabiedriskās kārtības klauzulas procesuālu piemērošanu Latvijā regulē CPL 637.panta otrās daļas 6.punkts, kas paredz, ka ārvalstīs izdotu tiesas nolēmumu neatzīst, ja tas “*ir pretrunā ar Latvijas sabiedrisko iekārta*”.¹⁶ Savukārt sabiedriskās kārtības klauzulas materiālu piemērošanu regulē CL 24.pants, kas nosaka, ka “*ārvalsts likums nav piemērojams Latvijā, ja tas runā pretim Latvijas sabiedriskai iekārtai vai labiem tikumiem, vai Latvijas likuma pavēlošām vai aizliedzošām normām*”.¹⁷ Sabiedriskās iekārtas jēdziens Latvijā ir sinonīms iepriekš ES privāttiesībās apskatītajam *ordre public* jeb “publiskajai kārtībai”¹⁸, kā rezultātā Latvijas tiesību doktrīnā un tiesu praksē varam redzēt vairāku jēdzienu mijiedarbību. Jēdziens “publiskā kārtība” tiek lietots tiesību doktrīnā kā tiešs *ordre public* tulkojums, jēdziens “sabiedriskā kārtība” kā oficiāls *ordre public* tulkojums ir atrodams ne tikai visos autora apskatītajos ES privāttiesību instrumentos, bet arī starptautiskajās konvencijās¹⁹, savukārt jēdziens “sabiedriskā iekārta” ir atrodams nacionālajā regulējumā.

Latvija savā nacionālajā regulējumā ir izvēlējusies lietot specifisko terminu “sabiedriskā iekārta”, kas, lai gan nav tulkojums nevienam no juridiskajā literatūrā valdošajiem (“*ordre public*”, “public policy”, “public order”) terminiem, tiesību doktrīnā ir

¹⁵ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 13.maija lēmuma lietā Nr. SKC-1427/2015, 9.1.apakšpunkts.

¹⁶ Civilprocesa likums. Pieņemts: 14.10.1998., stājās spēkā: 01.03.1999. Publicēts: „Latvijas Vēstnesis”, 326/330 (1387/1391), 03.11.1998., „Ziņotājs”, 23, 03.12.1998. [aplūkots 07.04.2019.]

¹⁷ Civillikums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts: 28.01.1937., stājās spēkā: 01.09.1992. Publicēts: „Valdības Vēstnesis”, 41, 20.02.1937. [aplūkots 07.04.2019.]

¹⁸ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 13.maija lēmuma lietā Nr. SKC-1427/2015 9.1.apakšpunkts.

¹⁹ Skat., piemēram 1971. gada 4. maija Hāgas Konvencija par ceļu satiksmes negadījumiem piemērojamo likumu, 10.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1079> (aplūkots 07.04.2019.)

atzīts par līdzvērtīgu starptautiskajās privāttiesībās lietotajam terminam *ordre public*.²⁰ Termins “sabiedriskā iekārta” CL 24.pantā ir iekļauts jau kopš CL sākotnējās redakcijas spēkā stāšanās 1938.gadā un kopš tā laika nav piedzīvojis izmaiņas. Darba autors uzskata, ka termina formulējums atspoguļo šajā laikā pastāvējušo valsts pārvaldes formu, tāpēc arī *ordre public* formulēts tā, lai pasargātu (autoritāro) iekārtu no ārvalsts likumu ietekmes. Autors piekrīt tiesību zinātnieku vidū izskanējušajam viedoklim, ka sabiedriskās iekārtas jēdziens ir novecojis²¹ un uzskata, ka tā formulējums neatspoguļo esošo politisko un sociālo situāciju valstī.

Atšķirībā no CL, CPL dažādās redakcijās *ordre public* terminoloģija ir piedzīvojusi izmaiņas. Ja CPL 1938.gada izdevuma 1393.pantā ārvalsts tiesas rīkojumi nevar būt “*pretim Latvijas sabiedriskajai iekārtai*”²² (līdzīgi kā tā laika CL redakcijā), tad 1999.gadā stājoties spēkā CPL ārvalsts spriedumā atrunātie darījumi nevar būt pretēji Latvijas “sabiedriskajai kārtībai”²³, bet 2004.gadā papildinot CPL ar nodaļu par ārvalsts spriedumu atzīšanu un izpildi, atkal tiek norādīts uz to, ka sprieduma izpildi var atteikt, ja tas ir pretrunā ar Latvijas “sabiedrisko iekārtu”.

Darba autors uzskata, ka lai gan likuma veidotājs ir izvēlējis pareizo virzienu, materiālajā un procesuālajā *ordre public* aspektā izmantojot vienādu terminoloģiju, papildinot CPL ar nodaļu par ārvalsts spriedumu atzīšanu un izpildi, likuma veidotājam bija jāaktualizē *ordre public* terminoloģija, veicot attiecīgas izmaiņas arī CL 24.pantā.

Par sabiedriskās kārtības terminoloģijas problemātiku Latvijā jau rakstījusi B.Rudevska, kas piedāvājusi CPL 637.panta otrās daļas 6.punktā un CL 24.pantā atrodamo sabiedriskās iekārtas jēdzienu grozīt uz terminu “publiskā kārtība”, kas atzīts starptautiskajās privāttiesībās.²⁴ Lai gan autors piekrīt, ka terminoloģijas maiņa būtu nepieciešama, šāds piedāvājums grozīt nacionālos tiesību aktus nerisina problēmu ar neveiksmīgo *ordre public* formulējumu starptautiskajos tiesību aktos.

Ar sabiedrisko kārtību, kā *ordre public* formulēts starptautisko privāttiesību aktu tulkojumos latviešu valodā, Latvijā saprot sabiedrisko drošību un šis termins primāri tiek

²⁰ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 13.maija lēmuma lietā Nr. SKC-1427/2015 9.1.apakšpunkts.

²¹ Skatīt Mieriņa A. “Starptautisko privāttiesību attīstības tendences globalizācijas laikmetā”. Jurista vārds, 2011.gada 23. Augusts, Nr. 34 (681).

²² Konradi F., Zvejnieks T. “Civilprocesa likums (1938.g. izd., 1939.g. iespied.) ar paskaidrojumiem”. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1939. 414.lpp.

²³ Civilprocesa likuma pamata redakcijā atruna par sabiedrisko kārtību atrodas Civilprocesa likuma 77.nodaļā “Ārvalsts likumu piemērošana civillietu iztiesāšanā” un ir piemērojama attiecībā uz ārvalstīs noslēgtu līgumu apspriešanu, kas liecina par *ordre public* materiāltiesisku piemērošanu līdz pat 2004.gadam, kad Civilprocesa likumā stājās spēkā nodaļa par ārvalsts spriedumu atzīšanu un izpildi.

²⁴ Rudevska B. Ārvalsts tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes attīstības tendences civillietās un komercietās Eiropas Savienībā un Hāgas Starptautisko privāttiesību konferencē. 126.lpp. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5123/22950-Baiba_Rudevska_2012.pdf?sequence=1 (aplūkots 07.04.2019.)

izmantots administratīvo un krimināltiesību jomā.²⁵ Līdzīgi arī CPL sabiedriskās kārtības jēdziens ir lietots, piemēram 575.panta pirmajā daļā, 620.¹⁴ panta ceturtajā daļā u.c., attiecībā uz policijas pārstāvju pieaicināšanu, lai nodrošinātu sabiedrisko kārtību, kamēr tiek veiktas procesuālās darbības.

Darba autors uzskata, ka sabiedriskās kārtības jēdziens Latvijā ir ekvivalents starptautiskajās tiesībās lietotajam jēdzienam “public order”, kas ir attiecināms uz noziedzīgiem nodarījumiem vai darbībām, kas traucē sabiedrības funkcionēšanai.²⁶ Kā norādījusi Ģenerālvokāte E. Šarpstone: ““Public policy” ir plašāks jēdziens nekā “public order”, jo tiek uzskatīts, ka tas aptver gan darbības, kas ir pretējas sabiedriskajai kārtībai [..], gan darbības, kas tiek uzskatītas par tādām, kas ir pretējas tiesībpolitikai.”²⁷

Nemot vērā augstāk minēto, autors uzskata, ka terminu “sabiedriskā kārtība”, pirmkārt, no starptautiskajām privāttiesībām nevajadzētu pārņemt nacionālajās tiesībās, jo tas neatbilst nacionālajai izpratnei par sabiedriskās kārtības jēdzienu un būtu maldinošs attiecībā uz civilprocesuālajās, administratīvajās un krimināltiesībās lietoto jēdzienu. Otrkārt, sabiedriskās kārtības jēdzienu nevajadzētu izmantot arī starptautiskajās privāttiesībās un būtu nepieciešams veikt grozījumus starptautisko tiesību instrumentu latviešu valodas tulkojumos, jo esošā terminoloģija ir attiecināma uz terminu “public order”, kas tvēruma ziņā ir šaurāks par *ordre public*.

Darba autors uzskata, ka *ordre public* formulējums starptautiskajā un nacionālajā līmenī ir atkarīgs no uztveres par attiecībām starp abiem terminiem. B.Rudevska izvirzot priekšlikumu par terminu mainu nacionālajā regulējumā, pamatojās uz uzskatu, ka nacionālajā līmenī Latvijā netiek lietots termins *ordre public*, un CPL 637.panta otrās daļas 6.punktā, kā arī CL24.pantā atrodamie jēdzieni “sabiedriskā iekārta” ir attiecināmi tikai uz starptautisko civilprocesu.²⁸

Darba autors piekrīt B.Rudevskas izteiktajam viedoklim par to, ka nacionālajā regulējumā termins “sabiedriskā iekārta” ir attiecināms uz starptautiskajām privāttiesībām, jo

²⁵ Skat., piemēram, Rīgas domes 2007. gada 19. jūnija saistošie noteikumi Nr. 80 "Sabiedriskās kārtības noteikumi Rīgā". Latvijas Vēstnesis, 119 (3695), 25.07.2007. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/160837> (aplūkots 07.04.2019.)

²⁶ Ģenerālvokātes Eleanoras Šarpstones 2015.gada 12.februāra secinājumi lietā C--554/13 Z. Zh. un O. pret Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, 30.punkts.

²⁷ Ģenerālvokātes Eleanoras Šarpstones 2015.gada 12.februāra secinājumi lietā C--554/13 Z. Zh. un O. pret Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, 31.punkts.

²⁸ Rudevska B. Ārvalsts tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes attīstības tendences civillietās un komercietās Eiropas Savienībā un Hāgas Starptautisko privāttiesību konferencē. 128.lpp. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5123/22950-Baiba_Rudevska_2012.pdf?sequence=1 (aplūkots 07.04.2019.)

CL 1415.pants regulē nacionālās sabiedriskās kārtības atrunu.²⁹ Tieši tāpēc nav saprotams B.Rudevskas izteiktais piedāvājums attiecībā uz starptautiskajām privāttiesībām turpmāk lietot divus terminus - “publiskā kārtība” nacionālajā regulējumā, bet “sabiedriskā kārtība” - starptautisko privāttiesību instrumentos.

Darba autors uzskata, ka šāds risinājums būtu piemērots, ja konkrētajā situācijā tiktu diskutēts par starptautiskās un nacionālās *ordre public* formulējumu, kur atkarībā no uzskata par attiecībām starp *ordre public* abos līmeņos, terminoloģija varētu atšķirties. Tā piemēram, ja tiek atbalstīts tiesību doktrīnā paustais uzskats, ka nacionālās sabiedriskās kārtības tvērums ir plašāks un vienmēr sevī iekļauj starptautisko *ordre public*³⁰, tad nacionālā terminoloģija varētu atšķirties no tās, kas lietojama attiecībā uz starptautisko aspektu. Tāpat autors uzskata, ka šāds priekšlikums grozījumiem būtu atbalstāms, ja tiktu atzīta viena līmeņa *ordre public* pārākums pār otru.³¹

Tiesu praksē starptautisko privāttiesību normas un nacionālās normas, kas regulē atrunu par valsts sabiedrisko kārtību, tiek piemērotas vienlaicīgi viena sprieduma ietvaros. Pastāvot atšķirīgai terminoloģijai, darba autors spriedumos ir novērojis divas atšķirīgas tendences attiecībā uz terminu izvēli. Pirmajā gadījumā tiesai vai pieteikuma iesniedzējam ir problēmas izvēlēties piemērotāko terminu, tāpēc tiek norādīti visi doktrīnā lietotie termini. Tā Augstākās tiesas lēmumā lietā Nr.SKC-1035/2018 blakus sūdzības iesniedzējs ir norādījis uz “*Civilprocesa likuma 637.panta otrās daļas 6.punktā ietvertā sabiedriskās (publiskās) kārtības (ordre public) pārkāpumu.*”,³² tā arī neatsaucoties uz CPL ietverto terminu “sabiedriskā iekārta”.

Otrajā gadījumā, savukārt, neskatoties uz to, ka nacionālajā un starptautiskajā regulējumā tiek lietota atšķirīga terminoloģija, tiesa izvēlas atsaukties uz vienu terminu. Tā Augstākās tiesas lēmumā lietā Nr. SKC – 2537/2014 minēts, ka arguments atteikt sprieduma izpildi ir pamatots ar “*Regulas Nr.44/2001 34.panta 1.punktu un Civilprocesa likuma 637.panta otrās daļas 6.punktu, kas paredz, ka ārvalsts tiesas nolēmumu neatzīst, ja atzīšana ir pretrunā ar Latvijas sabiedrisko iekārta.*”.³³

Kopumā darba autors secina, ka gan Latvijas tiesu praksē, gan juridiskajā literatūrā par precīzāko *ordre public* tulkojumu latviešu valodā ir atzīts B.Rudevskas piedāvātais termins

²⁹ Skatīt Augstākās tiesas tiesu prakses apkopojumu “Par Civillikuma 1415.panta piemērošanu”, 2008, 10.-12.lpp, kur Civillikuma 1415.panta institūts tiek salīdzināts ar Francijas Civilkodeksā iekļauto *ordre public*. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/docs/summaries/2008/tiesu_prakses_apkopojums_3_2008.doc (aplūkots 07.04.2019.)

³⁰ Académie de droit international de La Haye. Recueil Des Cours, 1989-V. Martinus Nijhoff Publishers, 1990, pp.27-28.

³¹ Pineau E.A, European Union International Ordre Public, 3 SYIL 43 (1993-1994), p.80.

³² Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018.gada 22.maija Rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-1035/2018, 2.lpp.

³³ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 10.decembra lēmums lietā Nr. SKC-2537/2014, 8.punkts.

“publiskā kārtība”. Neskatoties uz to ka pašlaik tiesu prakse labo normatīvajos aktos atrodamās terminoloģiskās neprecizitātes, būtu nepieciešami attiecīgi grozījumi gan CL, gan CPL, jo, tiesai atsaucoties uz nacionālajā un starptautiskajā regulējumā esošajiem terminiem, viena sprieduma ietvaros tiek piemēroti trīs dažādi jēdzieni.

Autors uzskata, ka nebūtu pietiekami aprobežoties ar B.Rudevskas piedāvājumu veikt izmaiņas nacionālajā regulējumā, jo tā kā Latvijā sabiedriskās kārtības regulējums attiecībā uz vietējiem darījumiem un ārvalsts spriedumiem ir atšķirīgs, nebūtu pareizi saglabāt atšķirīgu terminoloģiju attiecībā uz starptautiskajām privāttiesībām, nacionālajā regulējumā izmantojot terminu “publiskā kārtība”, bet starptautiskajā – “sabiedriskā kārtība”. Tā vietā būtu nepieciešams grozīt gan CPL 637.panta otrās daļas 6.punktu, gan CL 24.pantu, gan starptautisko privāttiesību instrumentu versijas latviešu valodā, visos iepriekš minētajos aktos ietverot terminu “publiskā kārtība”.

1.3. Pozitīvā un negatīvā funkcija

Juridiskajā literatūrā tiek izšķirtas sabiedriskās kārtības pozitīvās un negatīvās funkcijas. *Ordre public* savā pozitīvajā funkcijā ietver visus tiesas valsts tiesiskos noteikumus, no kuriem nav iespējams atkāpties, un uzspiež tos piemērot konkrētās situācijas risināšanai neatkarīgi no pušu gribas. Savukārt, negatīvās funkcijas ietvaros *ordre public* darbojas kā instruments negatīvo seku novēršanai, kas varētu rasties piemērojot ārvalsts likumu vai atzīstot un izpildot ārvalsts spriedumu.³⁴

Papildus, ES starptautiskajās privāttiesībās *ordre public* kalpo par instrumentu nacionālo interešu aizsardzībai, lai gan tajā pašā laikā rada šķēršļus tā instrumenta darbības mērķa sasniegšanai, kura tekstā tas ir iekļauts. Šādu argumentu izvirza arī Michael Bogdan, kurš pauž viedokli, ka sabiedriskās kārtības klauzula iet tālāk par pušu interešu aizsardzību un pirmkārt aizsargā tiesu un pušu valsti, kas nozīmē, ka tiesai sabiedriskās kārtības klauzulas piemērojamība lietas ietvaros būtu jāvērtē pat tad, ja neviena no pusēm uz to neatsaucas.³⁵ Šo pozīciju apstiprina fakts, ka atsakoties no eksekvatūras procedūras un *ex officio ordre public* atrunas piemērošanas attiecībā spriedumu atzīšanu un izpildi, prasītājam ir iespējams tiesas valstī izpildīt spriedumu, kas pretējs tiesas valsts sabiedriskajai kārtībai, ja persona, pret kuru vērsta sprieduma izpilde, nepārsūdz pret to vērsto spriedumu.³⁶

Lai gan Michael Bogdan atsaucoties uz sabiedriskās kārtības klauzulas piemērošanu ir

³⁴ Basedow J. The Law of Open Societies: Private Ordering and Public Regulation in the Conflict of Laws. BRILL, 2015, pp.470-471.

³⁵ Bogdan, Michael. Private International Law As Component of the Law of the Forum: General Course. The Hague: Brill, 2012, p.216.

³⁶ The Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law. A commitment to private international law: essays in honour of Hans van Loon. Cambridge, United Kingdom: Intersentia, 2013.

balstījies uz nacionālām interesēm, EST līdzīgu pozīciju attiecībā uz starptautisko *ordre public* ir atzinusi lietā *Vincenzo Manfredi* norādot, ka Eiropas kopienas dibināšanas līguma 81. un 82.pants satur sabiedriskās kārtības noteikumus, kurus nacionālajām tiesām automātiski jāpieņem. ³⁷

Darba autors uzskata, ka šāds uzskats ir pretējs Eiropas privāttiesību instrumentos noteiktajam. Tā Briseles I bis regulas 45.pants sākas ar frāzi, “*pēc jebkuras ieinteresētās puses pieteikuma*”³⁸, norādot uz to, ka visi Briseles I bis regulas 45.pantā atrunātie atteikumi sprieduma izpildei, var tikt piemēroti tikai pēc pieteikuma, nevis tiesas iniciatīvas. Tā Briseles I bis regulas priekšteces, Briseles konvencijas 27.pants, nesatur nekādu informāciju par to, kurš būtu tiesīgs ierosināt izskatīšanu par atteikumu veikt sprieduma izpildi, norādot uz to, ka atsauce uz lietas dalībniekiem Briseles I bis regulā ir ieviesta, lai ierobežotu panta piemērojamību.

Par to, ka formulējums “jebkura ieinteresētā puse” ir maldinošs un savā tvērumā neietver jebkuru personu, kuru skar sprieduma izpilde, bija iespējams pārliecināties *Meroni* lietā, kur EST atzina, ka nav pieļaujams, ka parādnieks, attiecībā pret kuru ir lūgta izpilde, varētu atsaukties uz trešo personu tiesisko situāciju, it īpaši, ja šīs trešās personas pašas nav uzsākušas tiesvedību vai attiecīgais spriedums tām nav izsniegts. ³⁹

No iepriekš minētā darba autors secina, ka persona par ieinteresēto pusi nekļūst automātiski tikai tāpēc, ka spriedums to skar, bet gan ar aktīvu darbību. Uz personas aizskārumu norāda fakts, ka tā cenšas novērst savu tiesību aizskārumu, ja spriedums tiešām to negatīvi ietekmē, tā mēģina uzzināt lietas faktus, saņemt spriedumu un izmanto sprieduma izcelsmes valstī esošos tiesību aizsardzības līdzekļus.

EST *Meroni* spriedumā norādīja, ka no Briseles I regulas “*sistēmas ir skaidrs, ka tiesa, kas izskata pieteikumu par pasludināšanu par izpildāmu, pēc savas ierosmes nepārbauda, vai attiecīgais spriedums atbilst ordre public*”⁴⁰, kā autors jau iepriekš norādīja, atsaucoties uz tiesību normas vārdisko jēgu.

³⁷ EST 2006.gada 13.jūlija spriedums lietā *Vincenzo Manfredi v Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA* (C-295/04), *Antonio Cannito v Fondiaria Sai SpA* (C-296/04) and *Nicolò Tricarico* (C-297/04) and *Pasqualina Murgolo* (C-298/04) v *Assitalia SpA*. 31.punkts.

³⁸ Briseles I bis regula. Pieņemta 12.12.2012. Strasbūrā. 45.pants. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX%3A32001R0044> (aplūkots 22.04.2019.)

³⁹ Ģenerālvokātes *Julianas Kokotes* 2016.gada 25.februāra secinājums lietā C- 559/14 *Rūdolfš Meroni* 54.punkts.

⁴⁰ Turpat.

Roma I regulas 21.pants nesatur norādi par to, kurš ir tiesīgs lūgt attiecīgās tiesību normas piemērošanu. Ņemot to vērā, šis jautājums ir atstāts tiesas valsts ziņā pamatojoties uz nacionālajām procesuālajām normām, izlemt par personu loku, kuras ir tiesīgas lūgt atteikt ārvalsts likuma piemērošanu.⁴¹ Šajā sakarā tiesību zinātnieki no Hāgas Starptautisko tiesību akadēmijas, ir izteikuši viedokli, ka lēmums par *ordre public ex officio* piemērošanu ir tiesas valsts ziņā, taču lēmums par *ordre public* piemērošanu būtu obligāti jāpieņem, ja ārvalsts likums acīmredzami un rupji pārkāpj tiesas valsts *ordre public*.⁴²

Ņemot vērā iepriekš minēto, darba autors secina, ka starp *ordre public* tvērumā esošajiem noteikumiem pastāv hierarhija. Un lai gan nacionālo valstu tiesām ir rīcības brīvība izvēlēties vai pēc savas iniciatīvas piemērot *ordre public*, tas obligāti būtu jādara gadījumos, kad sprieduma izpilde radītu cilvēktiesību pārkāpumus vai gadījumos, kad EST kādu situāciju ir atzinusi par Kopienas sabiedriskās kārtības pārkāpumu. Papildus, autors uzskata, ka pienākums pēc savas iniciatīvas piemērot *ordre public* atrunu smagu pārkāpumu gadījumos, būtu īpaši jāattiecina uz Briseles I bis regulu, gadījumos, kur *ordre public* klauzula darbojas kā pēdējais personas tiesību aizsardzības līdzeklis.

Lai gan *ordre public* materiālo tiesību aspektā iejaucas veidā kādā konkrētais tiesisko attiecību jautājums būtu bijis jāizlemj, ja tiktu piemērots kolīziju normu rezultātā noteiktais ārvalsts likums, darba autors uzskata, ka šim instrumentam var piedāvāt gan pozitīvo, gan negatīvo funkciju, atkarībā no tā kādas ir *ordre public* piemērošanas sekas. Tā, ja, piemērojot *ordre public*, tiesas valsts pavisam neatsakās no ārvalsts likuma piemērošanas, nepiemērojot tikai konkrētu tiesību aktu, *ordre public* darbojas pozitīvā veidā. Savukārt, ja notiek atteikšanās no ārvalsts likuma un tiek piemērots tiesas valsts likums, tad *ordre public* darbojas negatīvā veidā.⁴³

J.Kuipers savukārt pauž viedokli, ka, piemērojot *ordre public* pozitīvo funkciju materiālo tiesību aspektā, *ordre public* instruments tiek jaukts ar prevalējošām imperatīvām normām, jo kopš prevalējošas imperatīvas normas tiek regulētas ar atsevišķu pantu Romas Konvencijā, *ordre public* materiālo tiesību aspektā vairs nav pozitīvas funkcijas.⁴⁴ Autors šādam viedoklim nepiekrīt, jo tiesu prakse liecina, ka dalībvalstīm ir tendence līdzīgas situācijas regulēt gan ar prevalējošām imperatīvām normām, gan ar *ordre public* atrunu. Tā *ordre public*, tāpat kā prevalējošas imperatīvas normas tiek piemērotas, lai paaugstinātu

⁴¹ Mills A. The Dimensions of Public Policy in Private International Law. 4 J. Priv. Int'l L. 201, 2008, p.222.

⁴² Courses of the Hague Academy of International Law. General Course on Private International Law. Martinus Nijhoff Publishers, 1979, p.61.

⁴³ Alfonso-Luis CC, Bonomi A, Carrascosa Gonzalez J, Fentiman RG, Ferrari F, Franzina P. Rome I Regulation - Commentary. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2016, p.834.

⁴⁴ Kuipers J. EU Law and Private International Law: The Interrelationship in Contractual Obligations. Martinus Nijhoff Publishers, 2011, p.121.

personas tiesību aizsardzības līmeni, prevalējošām imperatīvām normām balstoties uz nacionālo regulējumu, bet *ordre public* institūtam – uz starptautisko.

Ņemot vērā, ka tiesību doktrīnā *ordre public* pozitīvā funkcija procesuālo tiesību aspektā ir atzīta gadījumos kad *ordre public* aizstāv absolūtas normas, kas iegūtas no Eiropas vai starptautiskajām tiesībām⁴⁵, autors secina, ka pozitīvās vai negatīvās funkcijas attiecināšana uz *ordre public* ir atkarīga no tā cik universāli atzīts ir noteikums, ko savā *ordre public* ir iekļāvusi tiesas valsts. Tā *flyLAL Lithuanian Airlines* lietā Augstākās tiesas Civillietu departaments atzina, ka pamatojoties uz iespējamām nopietnām ekonomiskām sekām, kas izpildot spriedumu varētu ietekmēt valsts drošību, ir iespējams piemērot *ordre public* atrunu⁴⁶, neskatoties uz to, ka EST iepriekš atbildot uz prejudiciālo jautājumu bija atzinusi, ka nopietnas ekonomiskas sekas nav priekšnoteikums, lai piemērotu *ordre public* atrunu.⁴⁷ Autors uzskata, ka *flyLAL Lithuanian Airlines* lietā ir iespējams konstatēt *ordre public* negatīvo funkciju, jo ekonomiskas sekas un valsts drošība nav atzīta par ES sabiedriskās kārtības noteikumu, nozīmējot to, ka, ja sprieduma izpilde tiktu prasīta citā dalībvalstī, tad tā varētu tiktu apmierināta.

1.4. Procesuālais un materiālais aspekts

Tāpat literatūrā var izdalīt materiālu un procesuālu sabiedriskās kārtības klauzulas piemērojamību. Attiecībā uz šķīrējtiesas nolēmumu izpildi Šveices federālais tribunāls ir atzinis, ka *ordre public* savā procesuālajā aspektā garantē pusēm neatkarīgu spriedumu pamatojoties uz pušu iesniegumiem un faktiem, kas prezentēti tribunālam, saskaņā ar piemērojamām procesuālajām tiesībām. Materiālā sabiedriskās kārtība, savukārt, ļauj labot pamatprincipu un vispāratzītu principu pārkāpumus.⁴⁸ Lai gan tāpat kā pats *ordre public* jēdziens, tāpat arī no tā izrietošie procesuālās un materiālās piemērošanas veidi literatūrā netiek definēti, tos var norobežot attiecībā uz tiesību aktiem, kuriem tie ir piemērojami.

Tā kā piemēroto procesuālo normu izvērtēšana ir iespējama tikai jau pasludinātiem spriedumiem, procesuāla sabiedriskās kārtības piemērošana nav iespējama attiecībā uz tiesību aktiem par kolīziju normu piemērošanu (Romans Konvencija, Romas I regula), kas attiecas uz

⁴⁵ Keresteš T. Public Policy in Brussels Regulation I: Yesterday, Today and Tomorrow. *Lexonomica*, Vol. 8, No. 2 (December 2016), p.80.

⁴⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 28.oktobra lēmums lietā Nr.C30504912.

⁴⁷ EST 2014.gada 23.oktobra spriedums lietā C-302/13 bankrotējusi AS *flyLAL-Lithuanian Airlines* pret VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"", AS "Air Baltic Corporation". 59.punkts.

⁴⁸ UNCITRAL Secretariat, Gaillard E., Bermann G.A. *Guide on the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards*: New York, 1958. BRILL, 2017, p.262.

agrāku tiesāšanās stadiju.⁴⁹ Attiecībā uz spriedumu atzīšanu un izpildi šādu robežu nav iespējams novilkt, jo *ordre public* šajos gadījumos ir piemērojama gan procesuālajā, gan materiālajā aspektā.

Lai gan tiesību aktos par spriedumu atzīšanu un izpildi ir kodificēts aizliegums pārskatīt ārvalsts spriedumus pēc būtības⁵⁰, kas neļautu pārskatīt lietas apstākļus un lemt par sabiedriskās kārtības klauzulas materiālu piemērošanu, piemēram, gadījumos, kad sprieduma valsts tiesa nav veikusi pareizu tiesību normu interpretāciju, tiesu praksē ir atzīts, ka “*lai varētu ievērot aizliegumu pēc būtības pārskatīt jebkādu ārvalstīs pieņemtu spriedumu, šādam pārkāpumam ir jābūt klajam tāda tiesību akta pārkāpumam, kurš valstī, kurā ir pieprasīts izpildīt spriedumu, tiek uzskatīts par būtisku tās valsts tiesiskajā kārtībā, kurā ir pieprasīts izpildīt spriedumu, vai arī tādu tiesību pārkāpumam, kuras šīs tiesiskās kārtības sistēmā ir atzītas par pamattiesībām.*”⁵¹

EST savā judikatūrā ir formulējusi, ka, veicot procesuālās pārbaudes atbildētāja tiesību aizsardzībai, spriedums netiek skatīts pēc būtības. Tā *Gambazzi* lietā EST skaidroja, ka veicot atbildētāja rīcībā esošo tiesību aizsardzības līdzekļi identificēšanu un pārbaudot, vai viņam šo līdzekļu ietvaros bija iespēja tikt uzklautam, netiek pārkāpts Briseles konvencijas 29.pants un 34. panta trešā daļa, jo sprieduma pārbaude pēc būtības netiek veikta.⁵²

Mēģinājums novilkt robežu starp procesuālu un materiālu sabiedriskās kārtības piemērošanu attiecībā uz spriedumu atzīšanu un izpildi notika pārejot uz Briseles I režīmu, kad EK nāca klajā ar priekšlikumu ļaut dalībvalstīm piemērot sabiedriskās kārtības klauzulu tikai attiecībā uz procesuālo sabiedrisko kārtību.⁵³ Lai gan juridiskajā literatūrā ir norādīts, ka sabiedriskās kārtības klauzula savā materiālajā aspektā praksē tiek piemērota reti,⁵⁴ šāds priekšlikums izpelnījās nevēlotu dalībvalstu kritiku. Darba autors uzskata, ka sabiedriskās kārtības procesuālie un materiālie aspekti attiecībā uz spriedumu atzīšanu un izpildi nav nodalāmi, jo neesot skaidrai pozīcijai par *ordre public* saturu, nav iespējams precīzi definēt no tā izrietošos konceptus.

Papildus, likvidējot iespēju piemērot *ordre public* tās materiālajā aspektā, dalībvalstis varētu tikt pamudinātas rast veidus kā apiet šo aizliegumu, piemēram, paplašinot procesuālo

⁴⁹ Calliess GP. Rome Regulations (Rome I, II, III). Commentary, 2nd ed. Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2015, p.397.

⁵⁰ Briseles I bis regula. Pieņemta 12.12.2012. Strasbūrā. 52.pants. Pieejams:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX%3A32001R0044> (aplūkots 22.04.2019.)

⁵¹ EST 2000.gada 28.marta sprieduma lietā C-7/98 Dieter Krombach pret Andre Bamberski 37.punkts.

⁵² EST 2009.gada 2.aprīļa spriedums lietā C-394/07 Marco Gambazzi pret DaimlerChrysler Canada Inc., CIBC Mellon Trust Company, 46.apsvērum.

⁵³ Dickinson A., Lein E. The Brussels I Regulation Recast. Oxford University Press, 2015, pp.440-442.

⁵⁴ Magnus U., Mankowski P. European Commentaries on Private International Law (ECPIL). Volume I: Brussels Ibis regulation. Koln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2016, p.883.

ordre public tvērumu.⁵⁵ Tāpat EST tiesa nav izteikusi savu pozīciju par tādiem materiālo tiesību aspektiem kā valsts drošība, ekonomiskas problēmas⁵⁶ vai sprieduma izpildes valsts obligātu materiālo tiesību aktu nepiemērošana⁵⁷, sastādot spriedumu, ko nebūtu iespējams piemērot, atceļot *ordre public* materiālu piemērošanu attiecībā uz spriedumu atzīšanu un izpildi.

Starp tiesību zinātniekiem ir pausts viedoklis, ka EST nosakot dalībvalstu sabiedriskās kārtības robežas veido savienības sabiedriskā kārtības tvērumu.⁵⁸ Darba autors piekrīt, ka EST prakses rezultātā ir izveidojies jauns termins “savienības sabiedriskā kārtība”, kas, kā novērots iepriekš darba ietvaros, pilda *ordre public* pozitīvo funkciju. Tiesām, savukārt, tas uzliek pienākumu analizēt jomas, ko EST ir atzinusi par “savienības sabiedrisko kārtību” un piemērot *ordre public* atrunu *ex officio*.

⁵⁵ Murphy K. The Traditional View of Public Policy and Ordre Public in Private International Law”. Georgia Journal of International and Comparative Law, 1981. Vol.11:3, p. 604. Pieejams: <https://digitalcommons.law.uga.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1964&context=gjicl> (accessed 23.04.2019.)

⁵⁶ EST 2014.gada 23.oktobra spriedums lietā C-302/13 bankrotējušī AS flyLAL-Lithuanian Airlines pret VAS “Starptautiskā lidosta “Rīga””, AS “Air Baltic Corporation” ekonomiskas problēmas kā sprieduma izpildes atteikums pamatojoties uz sabiedrisko kārtību tika apskatīts tikai attiecībā uz prasības nodrošināšanu un EST pozīcija uz šādas atrunas piemērošanu attiecībā uz kaitējuma piedziņu nav zināma.

⁵⁷ Hess B., Pfeiffer T., Schlosser P. Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, 2007. para. 556. Pieejams: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_application_brussels_1_en.pdf (accessed 23.04.2019.)

⁵⁸ Magnus U., Mankowski P. European Commentaries on Private International Law (ECPII). Volume I: Brussels Ibis regulation. Koln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2016, p.901.

2. *ORDRE PUBLIC* PIEMĒROJAMĪBA

Sabiedriskās kārtības klauzulas piemērojamība ir atkarīga no strīda ietekmes uz foruma valsti (teritoriālās tuvības), skartās normas rakstura (tā ir starptautiski vai nacionāli atzīta), pārkāpuma smaguma⁵⁹, temporālā un materiālā aspekta.⁶⁰ Jo lielāks svars katram no šiem rādītājiem, jo lielāks pamatojums tiesas valstij ir piemērot sabiedriskās kārtības klauzulu. Šo rādītāju ietekmē *ordre public* piemērošana atšķiras gan atkarībā no aspekta, kurā tā tiek piemērota (procesuāli vai materiāli), gan attiecībā uz instrumentu, kura piemērošanas ietvaros atruna tiek veikta.

Lai gan tiesību doktrīnā šie ietekmes faktori vairāk tiek attiecināti uz lēmuma pieņemšanu par atteikšanos piemērot ārvalsts tiesību normu, darba autors uzskata, ka vairāki no šiem faktoriem ir izšķiroši arī risinot jautājumu par procesuālā *ordre public* piemērošanu, tāpēc turpmākajās apakšnodaļās tiks aplūkots katra faktora piemērojamība attiecībā uz Briseles I bis regulas un Romas I regulas sabiedriskās kārtības klauzulām.

2.1. *Ordre public* ietekme uz foruma valsti

Ja attiecībā uz sprieduma izpildi, atzīstot spriedumu par pretēju izpildes valsts *ordre public*, ir iespējams konstatēt tiešu sprieduma ietekmi uz tiesas valsti, kurā prasīta sprieduma izpilde (teritoriālā tuvība), tad attiecībā uz noteikumiem par kolīziju normām šāda ietekme nav konstatējama, jo nav skaidrs, kur sprieduma izpilde varētu tikt prasīta.

Attiecībā uz Roma I regulu tiek uzskatīts, ka teritoriālā tuvība var tikt pamatota ar lietas apstākļiem. Tā kā sprieduma izpilde visbiežāk tiek prasīta lietas dalībnieku domicilā vai vietā, kur līguma izpilde bija jāveic, tiesību zinātnieki ir atzinuši, ka šie apstākļi ļauj izpildīt tuvuma testu.⁶¹ Papildus, tiek uzskatīts, ka arī lietas dalībnieku nacionalitāte, kultūras un juridiskā saikne (valodas prasmes, dzimšanas vieta) ar foruma valsti vai citu valsti, var tikt ņemta vērā.⁶²

⁵⁹ Mills A. The Dimensions of Public Policy in Private International Law. 4 J. Priv. Int'l L. 201, 2008, p.219.

⁶⁰ Piir R. "Application of the Public Policy Exception in the Context of International Contracts – the Rome I Regulation Approach". Juridica International 23/2015, p.30.

⁶¹ Ferrari F. Rome I Regulation: Pocket Commentary, Sellier European Law Publishers, 2015.

⁶² Piir R. "Application of the Public Policy Exception in the Context of International Contracts – the Rome I Regulation Approach". Juridica International 23/2015, p.30.

Attiecībā uz Briseles I bis regulu un tās priekšgājējām (Briseles Konvenciju un Briseles I regulu) sprieduma ietekme uz izpildes valsti ir skaidra un tās piemērošana ir atkarīga no pārējiem faktoriem. Līdzīga situācija ir arī gadījumos, kad materiālais vai procesuālais *ordre public* aizstāvētu acīmredzamu starptautiskas pamattiesības, jo teritoriālo tuvību būtu iespējams konstatēt jebkurai ES tiesai.

2.2. Skartās normas raksturs un pārkāpuma smagums

Neskatoties uz to, ka tiesību zinātnieki skartās normas raksturu un pārkāpuma smagumu ir norādījuši kā divus atsevišķus faktoros, lai noteiktu *ordre public* piemērojamību lietai, darba autors uzskata, ka šie abi faktori ir jāizskata kopā, jo tiem ir primāra nozīme, lai pamatotu atsaukšanos uz *ordre public*, jo tie var kalpot par pamatu *ordre public* piemērošanai, nepastāvot citiem faktoriem.

Krombach v Bamberski lieta ilustrē šo abu aspektu nozīmi. Šajā lietā tika skartas personas tiesības uz aizstāvību, kas ietvertas ECK 6(1).pantā un ir absolūta rakstura. Papildus, pārkāpuma smagums bija tik liels, ka personai tika liegtas tiesības piedalīties procesā. Visbeidzot, tā bija izmantojusi visus sprieduma valsts tiesību aizsardzības līdzekļus, kuri aizskārumu netika novērsuši.⁶³

Autors vērš uzmanību, ka pats Briseles I bis regulas 45(1)(a).panta vārdiskais formulējums norāda uz nepieciešamību pierādīt pārkāpuma smagumu, norādot uz “acīmredzamu pretrunu” ar tiesas valsts sabiedrisko kārtību.

Attiecībā uz Roma I regulas *ordre public* klauzulas piemērošanu ir sarežģīti atsaukties uz pārkāpuma smagumu, jo tāds vēl nav radies, tāpēc šajā gadījumā ir jāraugās uz sekām, kādas tiesību aizskārumus var radīt pusēm. Piemēram, gadījumos, kur līguma spēkā esamība ir atkarīga no *ordre public* piemērošanas, klauzulas nepiemērošana var likt vienai no pusēm maksāt otram zaudējumus.

2.3. Temporālais un materiālais aspekts

Ņemot vērā, ka *ordre public* tvērums ir mainīgs, temporālais aspekts prasa pierādīt tiesību aizskāruma ietekmi uz pašreizējo tiesisko un vērtību sistēmu. Temporālā aspekta piemērošana EST spriedumos ir novērojama kā atsauce uz tiesas esošo judikatūru, gadījumos, kur EST pozīcija attiecīgā jautājuma izskatīšanā nav mainījies, vai arī kā judikatūras maiņa, ja, piemēram, mainoties vērtību sistēmai vai tiesiskajam regulējumam, *ordre public* tiek piemērots situācijām, kuras iepriekš nebija tās tvērumā. Tā *Omega* lietā EST atzina, ka aizliegums komerciālā nolūkā izmantot spēli, kurā tiek simulēta cilvēku slepkavošana, var tikt

⁶³ EST 2000.gada 28.marta spriedums lietā C-7/98 Dieter Krombach pret Andre Bamberski, 16., 25.apsvērumus

pamatots ar sabiedriskās kārtības aizsardzības apsvērumiem, ja šāda spēle aizskar cilvēka cieņu.⁶⁴ EST šajā lietā neatsaucās uz starptautisko skatījumu par cilvēka cieņas tvērumu, bet atstāja to tiesas valsts ziņā, pamatot aizliegumu, ar tikai šai valstij raksturīgo izpratni par cilvēka cieņu un attiecībā uz valstī esošo vērtību sistēmu.

Darba autors uzskata, ka temporālā aspekta piemērojamība nemainās attiecībā no *ordre public* aspekta vai instrumenta, attiecībā uz kuru tas tiek piemērots, jo tiesas valstij ir pienākums jebkuru lietu izskatīt individuāli, pārlicinoties vai argumentētais tiesību aizskārums tiek aizsargāts ar lietas izskatīšanas laikā esošo tiesisko un vērtību sistēmu.

Materiālais aspekts prasa pārlicināties par tiesību aizskāruma lomu lietas atrisināšanā. Ja tiesību aizskārumam lietā ir centrāla loma un no tā novēršanas ir atkarīga taisnīga lēmuma pieņemšana, tiesai ir jāpiemēro *ordre public* klauzula.⁶⁵ Tā tas ir lietās, kur no *ordre public* piemērošanas ir atkarīga līguma spēkā esamība un pienākums vienai pusei pret otru izdarīt kādu darbību. Ja *ordre public* klauzula šādos gadījumos netiek piemērota, tiek atļauta prettiesiska darījuma norise.

No otras puses, ja tiesību aizskārumam nav saistības ar strīda galveno jautājumu, tad *ordre public* klauzulas piemērošana nav nepieciešama, jo arī bez *ordre public* piemērošanas lietā tiktu panākts taisnīgs attiecību noregulējums. Piemērojot procesuālo *ordre public*, tiesām materiālā aspekta pierādīšana ir sarežģīta lietās, kur *ordre public* piemērošana tiek pamatota ar jurisdikcijas pārkāpumu, jo ņemot vērā, ka ES tiesas savstarpēji atzīst spriedumus, tiesas lēmumam nebūtu jāmainās atkarībā no tā, kurai tiesai ir jurisdikcija skatīt lietu, tātad šādam pārkāpumam nebūtu piešķirama centrāla loma lietas izskatīšanā.

Attiecībā uz materiālo *ordre public* Roma I regulas ietvaros, autors vēlas akcentēt, ka pārkāpumam visbiežāk ir centrāla loma lietas iztiesāšanā, ja no *ordre public* piemērošanas ir atkarīga līguma spēkā esamība. No otras puses, gadījumos, kur, piemērojot *ordre public*, pušu stāvoklis tiek minimāli uzlabots, tiesai būtu jāraugās uz pārējo faktoru esamību. Tā *ordre public* nebūtu piemērojams tādās lietās kā *Unimar*, kur EST ir devusi tiesas valstij iespēju lemt par labu sava nacionālā likuma piemērošanai, piešķirot personai plašākas tiesību aizsardzības iespējas, neskatoties uz to, ka ES attiecīgajā jomā ir pieņēmusi minimālās aizsardzības prasības.⁶⁶

⁶⁴ EST 2004. gada 14. Oktobra spriedums lietā C-36/02 Omega Spielhallen- und Aiiomatenaufstellungs-GmbH pret Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn, 41. apsvērums

⁶⁵ Piir R. "Application of the Public Policy Exception in the Context of International Contracts – the Rome I Regulation Approach". *Juridica International* 23/2015, p.30.

⁶⁶ EST 2013. gada 17. Oktobra spriedums lietā C-184/12 United Antwerp Maritime Agencies (Unamar) NV Navigation Maritime Bulgare, 53. apsvērums

2.4. Secinājumi

Darba autors uzskata, ka paplašinoties jomu skaitam, kas tiek starptautiski regulētas, palielināsies arī starptautiskā (ES) *ordre public* tvērums, samazinoties teritoriālā aspekta nozīmei lietas iztiesāšanā un palielinoties normas rakstura nozīmei.

Pārkāpuma smagums ir centrālais faktors, lai noteiktu *ordre public* piemērošanas nepieciešamību, ļaujot piemērot *ordre public* iztrūkstot tādiem aspektiem kā teritoriālā tuvība vai normas starptautiskajam raksturam. Savukārt, lietās, kur tiek apvienots pārkāpuma smaguma faktors un aizskartā tiesību norma ir pamattiesība, veidojas acīmredzams pārkāpums Briseles I bis regulas izpratnē, kā redzams no apūkotās *Krombach v Bamberski* lietas.

3. LATVIJAS TIESU PRAKSES ANALĪZE

3.1. Tiesības uz aizstāvību

Procesuālā sabiedriskā kārtība sastāv no pamatprincipiem un civilprocesa institūtiem, bez kuriem nevar būt demokrātiska tiesvedība vai tiesiskums.⁶⁷ Latvijā civilprocesa pamatprincipus regulē Civilprocesa likums un likums “Par tiesu varu”. Attiecībā uz *ordre public* piemērošanu, tiesību doktrīnā atzīts, ka no normatīvajos aktos atrodamajiem pamatprincipiem tiesnesim ir jāpārbauda galvenās procesuālās pamattiesības - tiesības uz aizstāvību un tiesības uz efektīvu procesu.⁶⁸

Tā lietā Nr.C32201114 Civillietu departaments atzina, ka Lietuvā sastādīts spriedums par zaudējumu un tiesas izdevumu piedziņu nav izpildāms, jo ir pretējs Latvijas sabiedriskajai kārtībai, pamatojoties uz jurisdikcijas pārkāpumu un liedzot atbildētājam tiesības uz taisnīgu tiesu (pārkāpjot pušu līdztiesības un vienlīdzības, kā arī sacīkstes principu).⁶⁹ Civillietu departaments tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu konstatēja kā liegumu sniegt paskaidrojumus un celt iebildumus, kā arī vairākkārtēju atteikšanos pieņemt atbildētāja kasācijas sūdzību.

Pieejamo tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošana ir saistīta ar pušu sacīkstes principu civilprocesā, tas ir, pusēm ir jāpārlicina tiesa par savu taisnību, ja nepieciešams, pārsūdzot pēc puses domām netaisnīgu spriedumu.⁷⁰ EST lietā *Gambazzi* atzīts, ka puse var paļauties uz sabiedriskās kārtības klauzulu savu tiesību aizsardzībai pat tad, ja sprieduma pasludināšanas valstī ir nesekmīgi izmantoti visi attiecīgā lietas dalībnieka rīcībā esošie tiesiskās aizsardzības līdzekļi, ja ir skaidrs, ka tiesību pārkāpums ar dalībnieka rīcībā esošajiem tiesību aizsardzības līdzekļiem netiktu izlabots.⁷¹ Tā lietā Nr.C32201114 fakts, ka atbildētāja kasācijas sūdzības netika pieņemtas, bija mazsvarīgs, jo kasācijas instance nebija tiesīga pārvērtēt iepriekšējo instanču pieņemtos lietas faktiskos apstākļus, kur *ex officio* par spēkā neesošu tika atzīts cesijas līgums, kas kalpoja par galveno pamatojumu zaudējumu piedziņai.

⁶⁷ T.Keresteš, “Public Policy in Brussels Regulation I: Yesterday, Today and Tomorrow”, *Lexonomica*, Vol. 8, No. 2, pp. 77-91, December 2016.

⁶⁸ Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61.-86.nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 618.lpp.

⁶⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 31.oktobra lēmums lietā Nr.C32201114

⁷⁰ Kaniņa-Šlitke I. “Sacīkstes princips civilprocesā pretstatā patērētāja kā vājākas puses aizsardzībai: tiesas iniciatīva prasības noilguma vērtēšanā un šādas ierunas celšanas termiņi”. *Jurista Vārds*, 2018.gada 28.decembris. Pieejams: <https://juristavards.lv/eseja/273968-sacikstes-principi-civilprocesa-pretstata-pateretaja-ka-vajakas-puses-aizsardzibai-tiesas-iniciativa-prasibas-noilguma-vertesana-un-sadas-ierunas-celsanas-termini/> (aplūkots 16.04.2019.)

⁷¹ Ģenerāladvokātes Julianas Kokotes 2008.gada 18.decembra secinājums lietā C-394/07 Marco Gambazzi pret Daimler Daimler Chrysler Canada Inc. un CIBC Mellon Trust Company 72.punkts.

Līdzīgi EST, sniedzot atbildes uz prejudiciālajiem jautājumiem lietā *Meroni*, kuru EST virzīja Augstākās tiesas Senāts, atzina, ka *ordre public* nav attiecināms uz pagaidu aizsardzības pasākumiem, jo sprieduma pasludināšanas valstī nav tikuši izmantoti visi tiesību aizsardzības līdzekļi.⁷² Papildus, EST atzina papildus pienākumu attiecībā uz juridiskajām personām, norādot, ka no parādnieka ar profesionālo pieredzi būtu sagaidāms, ka viņš iepazīsies ar sprieduma valsts tiesību aizsardzības līdzekļiem un tos izmantos.⁷³

Lietā Nr. C27217113 Civillietu departaments analizēja vai obligāta advokāta piesaiste lietas izskatīšanā ir procesuāls pārkāpums, kā rezultātā ir iespējams konstatēt tiesību uz aizstāvību pārkāpumu. Šajā gadījumā blakus sūdzības iesniedzējs bija izmantojis tam piešķirtos tiesību aizsardzības līdzekļus sprieduma sastādīšanas valstī, iesniedzot apelācijas sūdzību, bet tā tika atstāta bez izskatīšanas, jo blakus sūdzības iesniedzējs nebija savai pārstāvniecībai tiesā piesaistījis advokātu. Ņemot vērā, ka Latvijā likumdevējs ir aktualizējis nepieciešamību ieviest advokāta procesu un pamatojoties uz to, ka Eiropas Savienības judikatūrā sabiedriskās kārtības klauzulas piemērošana paredz konstatēt “nepieļaujamu pretrunu” atzīšanas valsts sabiedriskajai kārtībai, Civillietu departaments secināja, ka “*nav pamata atzīt, ka ar [...] pārstāvības ierobežojumu acīmredzami un pārmērīgi ir pārkāptas procesuālās pamattiesības uz aizstāvību, un šāds ierobežojums nav pretrunā Latvijas publiskai kārtībai*”.⁷⁴

Trade Agency lietā iesniedzējs tiesību uz aizstāvību pārkāpumu pamatoja ar nepietiekamu informācijas saņemšanu pret to vērstajā aizmuguriskā spriedumā, kur Apvienotās Karalistes tiesa netika norādījusi ne prasības priekšmetu, ne prasības pamatojumu un prasītāja sniegto argumentu vērtējumu.⁷⁵ Šajā gadījumā jau atkal tika atzīts, ka nepietiekama informācijas saņemšana ir jāvērtē kopsakarā ar iespējām veikt efektīvu aizsardzību pret spriedumu sprieduma valstī un lietderīgi to apstrīdēt.⁷⁶

Trade Agency lieta nostiprināja tiesību uz aizstāvību piemērošanas tvērumu, norādot, ka personai, pret kuru vērst spriedums, informācija ir pietiekami izsniegta, nepārkāpjot tiesības uz aizstāvību, ja tas ir noticis izpildāmības atzīšanas procesā.⁷⁷ Ņemot vērā, ka visas iepriekš apskatītās lietas vieno nostāja, ka personai ir jāizmanto sprieduma valsts tiesību

⁷² Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2016.gada 25.februāra secinājums lietā C- 559/14 Rūdolfs Meroni 49.punkts.

⁷³ Turpat. 39.punkts

⁷⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 10.decembra lēmums lietā Nr. C2721711

⁷⁵ EST 2012.gada 6.septembra spriedums lietā C-619/10 *Trade Agency Ltd* pret *Seramico Investments Ltd.*, 62.punkts.

⁷⁶ Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2012.gada 26.aprīļa secinājums lietā C-619/10 *Trade Agency Ltd* pret *Seramico Investments Ltd.*, 62.-64.punkts.

⁷⁷ EST 2012.gada 6.septembra spriedums lietā C-619/10 *Trade Agency Ltd* pret *Seramico Investments Ltd.*, 59.-62.punkts.

aizsardzības līdzekļi, darba autors uzskata, ka tas ir primārais priekšnoteikums, lai atsauktos uz *ordre public* klauzulu. Tā kā sprieduma izpildes valstij ir iespējams apturēt sprieduma izpildi, ja sprieduma izcelsmes valstī tiesvedība tiek turpināta, autors uzskata, ka pienākums izmantot visus pieejamos tiesas valsts tiesību aizsardzības līdzekļus ne tikai aizsargā personas tiesības, bet arī darbojas, lai nodrošinātu efektīvu tiesas procesu, pirmkārt, nododot lietas izskatīšanu tiesai, kura ir skatījusi lietu pēc būtības un ir labāk pazīstama ar faktiskajiem apstākļiem un otrkārt, rezervējot EST, kā pēdējo tiesību aizsardzības līdzekli.

3.2. Jurisdikcijas pārkāpums

EST spriedumā lietā *Diageo Brands* secināja, ka tiesa nedrīkst atteikties atzīt citā dalībvalstī pieņemtu nolēmumu pamatojoties uz sabiedrisko kārtību tikai tādēļ, ka tā uzskata, ka šajā nolēmumā valsts vai ES tiesības ir tikušas nepareizi piemērotas.⁷⁸ Apgalvojums, ka sprieduma valsts ir nepareizi interpretējusi lietai piemērojamo tiesību normu vai piemērojusi nepareizu normu, noved pie secinājuma, ka sprieduma izpildes valsts ir pārskatījusi ārvalsts spriedumu pēc būtības, kas ir aizliegts, pamatojoties uz Briseles I bis regulas 52.pantu.

Līdzīgi, arī, lai secinātu, ka sprieduma valsts ir pārkāpusi savu jurisdikciju, sprieduma izpildes valstij ir jāpārskata piemērotās likuma normas attiecībā pret lietas faktiskajiem apstākļiem, kas ir lietas pārskatīšana pēc būtības. Neskatoties uz to, Latvijas tiesu praksē autors ir novērojis instances, kur ārvalsts spriedums tiek atzīts par pretēju Latvijas sabiedriskajai kārtībai, pamatojoties uz jurisdikcijas pārkāpumu, ko veikusi sprieduma valsts tiesa.

Tā iepriekš jau apskatītajā Augstākās tiesas spriedumā lietā Nr.C32201114 papildus procesuālajiem pārkāpumiem arī jurisdikcijas pārkāpums no ārvalsts tiesas puses tika traktēts kā pretējs Latvijas valsts sabiedriskajai kārtībai, jo sprieduma valsts tiesa prasībā par zaudējumu piedziņu ir atzinusi par viltotu Latvijā notariāli apliecinātu līgumu, kura spēkā esamību var apstrīdēt tikai prasības kārtībā Latvijā.⁷⁹

Literatūrā atzīts, ka iespēja vienai valstij pārbaudīt otras valsts izdotos aktus un lemt par to spēkā esamību, dod iespēju iejaukties suverēna iekšējās lietās.⁸⁰ Tā Romas I regulas 11.pants nosaka, ka līgums pēc formas ir spēkā esošs, ja tas izpilda visus tās valsts likumā noteiktos priekšnoteikumus līguma spēkā esamībai, kur tas noslēgts. Savukārt, Briseles I bis regulas 45.panta 3.daļa paredz, ka sprieduma izcelsmes valsts jurisdikcija nav pārskatāma un

⁷⁸ EST 2015. gada 16.jūlija spriedums lietā C-681/13 *Diageo Brands BV* pret *Simiramida-04 EOOD.*, 49.punkts

⁷⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 31.oktobra lēmums lietā Nr.C32201114

⁸⁰ Alderton M. "The Act of State Doctrine: Questions of Validity and Abstention from Underhill to Habib". *Melbourne Journal of International Law*, Vol.12, p.5.

jurisdikcijas pārkāpums nevar kalpot par *ordre public* piemērošanas pamatu.⁸¹ Līdzīgi arī Jensen ziņojumā par Briseles Konvenciju atzīts, ka tas nav tiesas valsts pienākums sniegt viedokli par to vai ārvalsts spriedums ir saderīgs ar tiesas valsts sabiedrisko kārtību, bet gan vai ir saderīga tā izpilde.⁸²

Ordre public mērķis nav ļaut vienam suverēnam kritizēt otra tiesību aktus vai pieņemtos spriedumus. Autors uzskata, ka lietā Nr.C32201114 spriedums bija pretrunā Latvijas *ordre public*, nevis tāpēc, ka sprieduma valsts pārkāpa savu jurisdikciju, bet gan tāpēc, ka pārkāpa procesuālās normas, kuru pārkāpums izraisīja jurisdikcijas pārkāpumu. Ja Lietuvas tiesa būtu ievērojusi procesuālās tiesības, dodot iespēju parādniekam pierādīt līguma spēkā esamību, parādnieka tiesības uz aizstāvību netiktu pārkāptas un tiktu panākts viņam labvēlīgs lēmums.

Autors uzskata, ka jurisdikcijas pārkāpums, tāpat kā nepareiza tiesību normu piemērošana, pats par sevi nevar kalpot par sprieduma atzīšanas atteikuma pamatu. Kā EST norādījusi lietā *Renault SA v Maxicar SpA*, aizliegums skatīt spriedumu pēc būtības, neļauj izpildes valsts tiesai atteikt sprieduma izpildi, tikai tāpēc, ka valstu normatīvie regulējumi atšķiras un sprieduma izpildes valsts būtu piemērojusi citu likumu, ja tai būtu iespējams skatīt lietu pēc būtības.⁸³

Jurisdikcijas trūkumu sprieduma izpildei kā *ordre public* piemērošanas pamatu EST ir skatījusi lietā *Apostolides*, kur Apvienotās Karalistes tiesa lūdza EST sniegt atbildi uz jautājumu vai sprieduma izpildi ir iespējams atteikt pamatojoties uz *ordre public* atrunu, tādēļ, ka valstij kurā sprieduma izpilde ir prasīta nav efektīvas kontroles pār teritoriju, kur atrodas sprieduma priekšmets.⁸⁴ EST šajā lietā vēlreiz apstiprināja Briseles I bis regulas 45(3).pantā noteikto, ka jurisdikcijas neesamība nevar tikt uzlūkota kā sabiedriskās kārtības pārkāpums un lēmums par sprieduma izpildi nevar būt atkarīgs no iespējamajiem faktiskajiem šķēršļiem sprieduma izpildei.⁸⁵

Lai gan autora analizētajā Augstākās tiesas lēmumā strīds nav par tiesas valsts jurisdikciju, kuru apšaubīt neļauj Briseles I bis regulas 45(3).pants, autors uzskata, ka šāds pats nosacījums ir attiecināms arī uz lēmumiem par lietas faktiem, ja vien līgums nav reģistrēts kā publisks akts

⁸¹ Briseles I bis regula. Pieņemta 12.12.2012. Strasbūrā. 45(3).pants. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX%3A32001R0044> (aplūkots 22.04.2019.)

⁸² Council Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters. Official Journal of European Communities, No C 59/1, p.79. Available at: http://aei.pitt.edu/1465/1/commercial_report_jenard_C59_79.pdf (accessed 23.04.2019.)

⁸³ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 11 May 2000. Case C-38/98 Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA and Orazio Formento.

⁸⁴ *Apostolides* lietā Apvienotās Karalistes tiesai tika lūgts lemt par Kiprā dota sprieduma izpildi Kipras ziemeļu daļā (Ziemeļkipras Turku Republikā), pār kuru Kiprai nav efektīvas kontroles kopš Turcijas karaspēka intervences 1974. Gadā.

⁸⁵ Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2008.gada 18.decembra secinājumi lietā C-420/07 Meletis Apostolides pret David Charles Orams un Linda Elizabeth Orams, 98.-100.apsvērumus

izcelsmes dalībvalstī un tā autentiskums ir konstatējams valsts iestādē.

Pētot EST tiesu praksi autors ir secinājis, ka *ordre public* veiksmīga ierosināšana ir atkarīga no pārkāpuma ietekmes uz sprieduma rezultātu. Tā lietā Nr.C32201114 Lietuvas tiesa tika atzinusi cesijas līgumu par sprieduma galveno pamatojumu, piebilstot, ka līgumam esot spēkā zaudējumi tiktu piedzīti par labu parādniekam.⁸⁶ Ņemot vērā līguma centrālo lomu sprieduma iznākumā, darba autors secina, ka Latvijas tiesa pareizi konstatējusi kļaju tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, kas pretējs valsts sabiedriskajai kārtībai. Neskatoties uz to, autors uzskata, ka tiesai nav bijis nepieciešams spriedumu pamatot arī ar jurisdikcijas pārkāpumu, jo tas izriet no tiesību uz aizstāvību pārkāpuma, un šajā gadījumā ir kalpojies tikai kā veids, lai izteiktu kritiku par ārvalsts spriedumu. Papildus, analizējot jurisdikcijas pārkāpumu, Augstākā tiesa ir analizējusi arī pierādījumus, kādus Lietuvas tiesa ir ņēmusi vērā atzīstot cesijas līgumu par viltotu, kas nozīmē, ka tā ir skatījusi lietu pēc būtības, pārkāpjot Briseles I regulas 36.pantu un savstarpējās uzticēšanās principu, kas nav bijis nepieciešams konstatējot tiesību uz aizstāvību pārkāpumu.

Darba autors uzskata, ka turpmāk jautājumus par līgumu spēkā esamību, kuri ir publiska akta formā, būtu nepieciešams nodot akta izdevējvalstij. Šobrīd Briseles I bis regulas 24.pants paredz ekskluzīvu jurisdikciju lietās, "*kuras priekšmets ir valsts reģistru ierakstu spēkā esamība, – tās dalībvalsts tiesām, kura uztur attiecīgo reģistru.*"⁸⁷ Ņemot vērā, ka ar publisku aktu saprot autentisku dokumentu, ko sagatavojis notārs, vai kam kādā citā veidā ir piešķirts autentiskums, piemēram, caur publisku reģistru,⁸⁸ tādi akti, kas reģistrēti publiskā reģistrā, jau šobrīd iekļūst 24.(3).panta tvērumā. Neskatoties uz to, autors uzskata, ka šī panta tvērumu būtu lietderīgi papildināt, piešķirot ekskluzīvu jurisdikciju ne tikai tās valsts tiesām, kas uztur reģistru, bet arī tām, kas izdevušas publisku aktu, pat ja tas nav iekļauts publiskā reģistrā.

Alternatīvi, būtu iespējams arī papildināt Briseles I bis regulas 58.panta 1.daļu, kas esošajā redakcijā nosaka, ka publisks akts, kas ir izpildāms izcelsmes dalībvalstī, ir izpildāms pārējās dalībvalstīs.⁸⁹ Ņemot vērā, ka lietas Nr.C32201114 problemātika nebija saistīta ar cesijas līguma (publiska akta) izpildi, bet gan atzīšanu, darba autors uzskata, ka Briseles I bis regulas 58.pantu varētu papildināt attiecinot to arī uz aktu atzīšanu, ja tas atbilst autentiskuma nosacījumiem. Tā līdzīgs regulējums pašlaik ir nostiprināts Briseles II bis regulā, kas paredz

⁸⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 31.oktobra lēmums lietā Nr.C32201114, 7.3.apsvērumš

⁸⁷ Briseles I bis regula. Pieņemta 12.12.2012. Strasbūrā, 24 (3).pants. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX%3A32001R0044> (aplūkots 23.04.2019.)

⁸⁸ European Commission. A guide for legal practitioners — Judicial cooperation in civil matters in the European Union. European Union, 2014.

⁸⁹ Briseles I bis regula. Pieņemta 12.12.2012. Strasbūrā, 58 (1).pants. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX%3A32001R0044> (aplūkots 23.04.2019.)

automātiski atzīt rīkojumus par ģimenes stāvokli, kas piešķirts kādā ES dalībvalstī.⁹⁰

3.3. *flyLAL-Lithuanian Airlines* lieta

Par nozīmīgāko Latvijas nacionālās tiesu prakses veidojošo sabiedriskās kārtības judikatūras veidotāju darba autors atzīst bankrotējušās AS „flyLAL-Lithuanian Airlines” pieteikumu pret Lidostu „Rīga” un Air Baltic par ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu, izpildi un izpildes nodrošināšanu, kur Augstākā tiesa nāca klajā ar trīs iepriekš nepiemērotiem pamatiem, lai atsauktos uz *ordre public* – valsts drošība, valsts ekonomiskās intereses un lietas izskatīšanas ilgums.

Kā iepriekš novērots spriedumā lietā *Meroni* EST raugās skeptiski uz *ordre public* piemērošanu attiecībā uz prasības nodrošinājumiem, jo lēmums par prasības nodrošinājumu nav galīgs spriedums un personai pret, kuru prasība ir vērsta, vēl ir pārsūdzības iespējas sprieduma valstī, kur iespējamais tiesību aizskārums varētu tikt novērsts. Papildus, Briseles I bis regulas Preambulas 28.apsvēruma nosaka, ka gadījumos, kad izpildes valstij nav pazīstams izpildāmais pasākums vai rīkojums, tas būtu maksimāli jāpielāgo tam, kāds pastāv minētās dalībvalsts tiesību aktos un kam ir līdzvērtīgas sekas, tādi paši mērķi un nolūki. *Ordre public* piemērošana attiecībā uz pagaidu pasākumu izpildi EST praksē ir saistīta ar jurisdikcijas pārkāpumu, tā par nesaderīgiem ar valstu sabiedrisko kārtību ir atzīti “*antisuit injunction*” un “*Mareva injunction*”, kas ierobežo puses tiesības sniegt prasības pieteikumu citas valsts tiesā.⁹¹

a) Tiesības uz taisnīgu tiesu u.c. procesuālo tiesību pamatojumi

No procesuālā viedokļa sūdzības iesniedzējs *ordre public* piemērošanu pamatoja ar tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu, kas izpaužas kā pušu vienlīdzības principa pārkāpums un pamatojuma trūkums ārvalsts nolēmumā. Attiecībā uz nepietiekamu sprieduma pamatojumu, Ģenerālvokāte apstiprināja pozīciju, kas iepriekš bija izteikta *Trade Agency* lietā – nolēmuma pamatojums ir jāskata kopsakarā ar iespējām iebilst pret savu tiesību pārkāpumu un aresta summas apmēra pamatojumu nevar uzskatīt par nepietiekamu, ja tā pamatā ir eksperta slēdziens, kā arī šis jautājums jau ir ticis izskatīts apelācijas kārtībā sprieduma valstī.⁹² Augstākā tiesa, savukārt, motīvu daļā šo argumentu neapskatīja, uzskatot, ka tam nav nozīmes lietas iztiesāšanā.

⁹⁰ Harding M. Conflict of Laws. Routledge, 2013, p.245.

⁹¹ Magnus U., Mankowski P. European Commentaries on Private International Law (ECPII). Volume I: Brussels Ibis regulation. Koln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2016, pp.897-898.

⁹² Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2014.gada 3.jūlija secinājums lietā C-302/13 bankrotējušī AS flyLAL-Lithuanian Airlines pret VAS “Starptautiskā lidosta “Rīga””, AS “Air Baltic Corporation”, 81.punkts.

Sūdzības iesniedzēja ieskatā fakts, ka prasītāja ir maksātnespējīga radīja pušu līdztiesības principa pārkāpumu, jo, sūdzības iesniedzējai nebūtu iespējams saņemt kompensāciju par zaudējumiem prasības noraidīšanas gadījumā, radot tai zaudējumus jebkurā gadījumā, ja nolēmums par prasības nodrošināšanu tiktu izpildīts.⁹³ Šajā aspektā EST un Augstākās tiesas pozīcijās novērojamas krasas atšķirības, nacionālajai tiesai atzīstot par nesamērīgiem sūdzības iesniedzēja zaudējumus un atzīstot to, ka tie rada pamattiesību uz īpašumu pārkāpumu, savukārt, EST noraidot šādus argumentus, pamatojoties uz *ordre public* mērķi.

Pēc lietas faktiem redzams, ka zaudējumi, kas sūdzības iesniedzējam varētu rasties, tiesai lemjot izpildīt nolēmumu, vairākas reizes pārsniedz nodrošinājuma summu.⁹⁴ Latvijas nacionālais regulējums paredz, ja lemjot par prasības nodrošinājuma apmierināšanu, tiesai ir pienākums vērtēt samērīgumu starp pušu tiesiskajām interesēm, vērtējot prasības nodrošinājuma līdzekli pēc tā atbilstības prasības pamatam, raksturam un prasījuma apmēram, kā arī tā ietekmei uz atbildētāja saimniecisko darbību.⁹⁵ Šāda apstākļu izvērtēšana paredz skatīt lietu pēc būtības, kas nav pieļaujams, pamatojoties uz lietas izskatīšanas laikā spēkā esošās Briseles I regulas 36.pantu.

Darba autors uzskata, ka skatot lietu pēc būtības, Augstākā tiesa ir pārkāpusi savas kompetences robežas, jo noteikums maksimāli pielāgot prasības nodrošinājuma līdzekli tiesas izpildes valstī pieejamajiem līdzekļiem, nozīmē pielāgot ar prasības nodrošinājumu radītās sekas tām, kādas ar spriedumu nolēmusi radīt sprieduma izcelsmes valsts tiesa. Šajā gadījumā autors uzskata, ka Augstākā tiesa, piemērojot pēc sekām atbilstošāko prasības nodrošinājuma līdzekli ir atkārtoti skatījusi AS „flyLAL-Lithuanian Airlines” pieteikumu par prasības nodrošinājumu pēc būtības, pārliecinoties vai piemērojamās sekas atbilst pēc nacionālā regulējuma noteiktajiem nosacījumiem to piemērošanai.

Papildus, Augstākā tiesa, kā pamatu savai argumentācijai par īpašuma tiesību aizskārumu, ir ņēmusi vērā tiesvedības ilgumu, ko neviens no atbildētājiem netika izvirzījis kā argumentu savu tiesību aizsardzībai.

b) Ekonomiski apsvērumi

EST pozīcija attiecībā uz to, ka ekonomiskie faktori nevar būt par pamatu *ordre public*

⁹³ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 28.oktobra lēmums lietā Nr.C30504912, 5.2. apsvērumš

⁹⁴ Skatīt Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 28.oktobra lēmums lietā Nr.C30504912, 12.1. – 12.3. apsvērumš, kur norādīts, ka AS „flyLAL-Lithuanian Airlines” cēla prasību par EUR 58 003 824 piedziņu, savukārt auditorkompānijai aprēķinot zaudējumus, kas varētu rasties apmierinot prasību par nodrošinājuma izpildi, tika norādīts, ka Lidosta “Rīga” zaudējumi varētu sasniegt EUR 75 734 622, bet “Air Baltic” – EUR 870 797,55.

⁹⁵ “Civilprocesa likuma komentāri” 1.daļa (1.-28.nodaļa) Otrais papildinātais izdevums, sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Tiesu namu aģentūra, Rīga, 2016.gads, 440.lpp

piemērošanai ir strikta. Ģenerālvokāte atzina, ka gan arguments par valsts ekonomisko drošību, gan pušu nevienlīdzību, kas rodas neesot iespējamai prasībai par zaudējumu piedziņu pret maksātnespējīgo sabiedrību, savā ziņā ir materiālas dabas un ir pretrunā ar *ordre public* institūtu, jo “*ekonomiskie apsvērumi principā ir sveši ordre public apsvērumu būtībai*”.⁹⁶ Autors norāda, ka jau iepriekš EST praksē ir novēroti neveiksmīgi mēģinājumi atsaukties uz sabiedrisko kārtību ekonomisku apsvērumu dēļ. Tā lietā *Renault SA v Maxicar SpA* prejudiciālā jautājuma ietvaros EST tika lūgts konkretizēt ES sabiedrisko kārtību ekonomikas jomā, atzīstot, ka intelektuālo īpašuma tiesību piešķiršana automašīnu rezerves daļām ir daļa no ES ekonomikas politikas, jo ir kodificēta Eiropas tiesībās.⁹⁷

Renault SA v Maxicar SpA lietā, atšķirībā no *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietas EST izvairījās no ekonomiskās politikas definēšanas norādot, ka strīda pamatā ir nepareiza Kopienas likuma piemērošana, kuru sūdzības iesniedzējam ir iespējams novērst, pārsūdzot nelabvēlīgo spriedumu. Šajā sakarā ir svarīgi norādīt EK sniegto viedokli par ekonomiskās jomas iekļaušanu sabiedriskās kārtības tvērumā, kur EK tika norādījusi, ka ES dalībvalstīm ir kopēja “ekonomiskā konstitūcija”, kas balstīta uz vienotiem principiem, tāpēc nav iespējams atteikt sprieduma atzīšanu, pamatojoties uz atšķirīgām vērtībām.⁹⁸

Darba autors uzskata, ka šāds apgalvojums par vienotu ekonomisko politiku izpelnās kritiku, jo pastāvot vienādiem principiem starp dalībvalstīm visās sociālajās jomās, *ordre public* institūts zaudētu savu jēgu. Arī cilvēktiesību jomā ES dalībvalstis daļa vienādu principus, taču tas nenozīmē, ka *ordre public* netiek piemērots atsaucies uz tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu, ko par cilvēktiesību pamatprincipu ir pieņēmušas visas dalībvalstis, parakstot ECK. *Ordre public* piemērošana ne vienmēr prezumē atšķirīgu vērtību pastāvēšanu starp dalībvalstīm, tā var būt arī sistēmiska procesuālo tiesību neievērošana vai kļūdaina likuma piemērošana. Tā, piemēram, būtu nepareizi atzīt, ka Augstākās tiesas izskatītajā lietā Nr.C32201114 Lietuvas tiesa pārkāpa procesuālās tiesības, jo nedala ar Latviju vienotu skatījumu par tiesībām uz taisnīgu tiesu tvērumu. Tieši pretēji, šajā lietā bija novērojama sistemātiska procesuālo tiesību neievērošana, kuru nebija iespējams novērst ar sprieduma sastādīšanas valstī pieejamajiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Neskatoties uz iepriekš minēto, EST *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietā atzina, ka “*ne summu, uz kurām attiecas spriedumā, kura atzīšana un izpilde ir pieprasīta, noteiktie pagaidu un aizsardzības pasākumi, apmēra noteikšanas metode [..] ne arī vienkārša atsaukšanās uz*

⁹⁶ Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2014.gada 3.jūlija secinājums lietā C-302/13 bankrotējusī AS flyLAL-Lithuanian Airlines pret VAS “Starptautiskā lidosta “Rīga””, AS “Air Baltic Corporation”, 87.punkts.

⁹⁷ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 11 May 2000. Case C-38/98 Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA and Orazio Formento, par.24.

⁹⁸ Opinion of Advocate General Alber delivered on June 22, 1999 in case C-38/98 Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA and Orazio Formento, par.56.

nopietnām saimnieciskām sekām nav iemesli, kas uzskatāmi par dalībvalsts, kurā pieprasīts izpildīt spriedumu, sabiedriskās kārtības pārkāpumu.”⁹⁹ Autors uzskata, ka šajā lietā var novērot to, cik tieši augsts ir sliekšnis, lai piemērotu sabiedriskās kārtības atrunu, kā sprieduma izpildes atteikumu, jo pat EST atzīstot iespējamo pārkāpumu attiecībā uz pušu vienlīdzības principa ievērošanu, kā arī valsts drošības risku, netiek uzskatīts, ka ir iestājies acīmredzams nesaderīgums ar tiesas valsts sabiedrisko kārtību.

Darba autors piekrīt, ka ir maz ticams, ka no privāttiesiskām attiecībām valstij varētu rasties ekonomiskas problēmas vai drošības riski, gadījumos, kad nav veikts kāds krimināltiesisks nodarījums. No otras puses jāatzīmē, ka ES normatīvie akti attiecībā uz konkurences tiesībām, sastāv gan no privāttiesību, gan publisko tiesību aspektiem, kurus var būt grūti nodalīt.¹⁰⁰ Tā *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietā pastāvot publiskajam aspektam, kur Latvijas valsts ir akciju īpašniece uzņēmumos pret kuriem vērsta sprieduma izpilde, pirms prejudiciālā jautājuma uzdošanas pastāvēja šaubas vai zaudējumu piedziņa konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā ietilpst Briseles I regulas piemērošanas jomā.

Ņemot vērā konkrētās lietas ietvaros esošo saikni starp ES regulējumu konkurences tiesībās un attiecībā uz kolīziju normām, autors uzskata, ka nebūtu pareizi ļaut piemērot sabiedriskās kārtības atrunu, jo atsakot prasības nodrošinājuma izpildi, tiek radīti šķēršļi efektīvai konkurences tiesību darbībai. Tā nākotnē, konstatējot konkurences tiesību pārkāpumus, ir iespējams, ka cietušajam no vainīgā nebūs iespējams piedzīt zaudējumus, jo atsakot prasības nodrošinājuma izpildi pamatojoties uz sabiedriskās kārtības atrunu, parādniekam līdz gala sprieduma stāšanās spēkā tiek dota iespēja izsaimniekot sev piederošo mantu.

Tā saikne starp Eiropas konkurences tiesībām un *ordre public* tika apskatīta *Eco Swiss* lietā, kur EST apstiprināja, ka Eiropas konkurences tiesības ir jāsaprot kā Eiropas *ordre public*.¹⁰¹ Šeit gan svarīgi norādīt, ka minētais spriedums skāra šķīrējtiesas nolēmuma izpildi un *ordre public* tika piemērots pamatojoties uz Ņujorkas Konvenciju. Neskatoties uz to, *Eco Swiss* lieta atspoguļo autora iepriekš norādīto saikni starp kolīziju normām un konkurences tiesībām, kur TEC līguma 81.pantā atrunātajam aizliegumam slēgt konkurenci kropļojošas vienošanās iekļaujoties *ordre public* tvērumā¹⁰², rastos pretrunas, ja spriedumu uz šāda

⁹⁹ EST 2014.gada 23.oktobra spriedums lietā C-302/13 bankrotējušī AS flyLAL-Lithuanian Airlines pret VAS “Starptautiskā lidosta “Rīga””, AS “Air Baltic Corporation”

¹⁰⁰ Ģenerālvokāta Mihala Bobeka 2018.gada 28.februāra secinājums lietā C-27/17 AB flyLAL-Lithuanian Airlines, likvidācijas procesā pret Starptautiskā lidosta Rīga VAS, Air Baltic Corporation A/S, piedaloties ŽIA Valda AB, VA Reals AB, Lietuvos Republikos konkurencijās taryba, 46.punkts

¹⁰¹ Watt H.M., Bíziková L., de Oliveira A.B., Fernandez Arroyo D.P. Global Private International Law: Adjudication without Frontiers. Edward Elgar Publishing, 2019, p.86.

¹⁰² Case C-126/97 *Eco Swiss China Time Ltd v Benetton International NV*. European Court of Justice, June 1, 1999, par.41.

pamatojuma vēlāk būtu iespējams neizpildīt, pamatojoties uz to pašu *ordre public* apsvērumu.

Lai gan vēsturiski *ordre public* konceptam tiek piedēvēta nemateriālo vērtību aizsardzība, kā ētika, morāle un reliģija¹⁰³, autors uzskata, ka mūsdienās attīstoties cilvēku vērtību sistēmai, arī materiālās vērtības sāk ieņemt tikpat augstu lomu sabiedrības vērtību skalā kā nemateriālās vērtības. Tā, lai gan *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietas jautājumā autors uzskata, ka ekonomisko interešu aizsardzībai nevajadzētu kalpot par iemeslu, lai atteiktos izpildīt noteikto prasības nodrošinājumu, tam nebūtu jākalpo par pamatojumu, lai pastāvēt citiem lietas apstākļiem tas nebūtu iespējams.

Fiziskām un juridiskām personām nav vienāds stāvoklis attiecībā uz tām piederošajām tiesībām. Vēl jo vairāk, pat ja juridiskas un fiziskas personas daļa vienas un tās pašas tiesības, tas nenozīmē, ka šo tiesību aizsardzības līmenis ir vienāds.¹⁰⁴ Autors uzskata, ka šī diferencētā pieeja attiecībā uz cilvēktiesībām būtu piemērojama arī piemērojot sabiedriskās kārtības klauzulu. Kā norādījusi Ģenerālvokāte Juliāna Kokote, ir apšaubāms, ka pat ekonomisko zaudējumu EUR 58 miljonu apmērā iestāšanās varētu aizskart valsts intereses ekonomikas sfērā tādā apmērā, lai izraisītu riskus valsts drošībai.¹⁰⁵ No otras puses, attiecinot *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietas faktiskos apstākļus uz fizisku personu un pieņemot, ka maksātnespējīga juridiska persona mēģinātu nodrošināt savu prasību par zaudējumu piedziņu lielā apmērā, būtu jāatzīst, ka ekonomisko zaudējumu risks, nevarot piedzīt zaudējumus, gadījumā, ja prasība netiek apmierināta, pārāk lielā apmērā aizskartu pušu vienlīdzības principu un tiesības uz aizstāvību.

Uz atšķirīgu juridisko un fizisko personu stāvokli EST ir norādījusi arī *flyLAL-Lithuanian Airlines* spriedumā, nosakot, ka gadījumā, ja publiskas varas subjekts darbojas kā tirgus dalībnieks, tas pakļauj sevi riskam ciest noteiktus zaudējumus.¹⁰⁶ Darba autors uzskata, ka publiskam varas subjektam iesaistoties saimnieciskā darbībā un ciešot zaudējumus, it īpaši, ja tas ir pamatojoties uz likuma pārkāpumu, nevajadzētu saņemt īpašu attieksmi attiecībā pret pārējiem tirgus dalībniekiem. Pieļaujot pretēju situāciju tiktu kropļota konkurence, jo gadījumos, kur citi tirgus dalībnieki ciestu zaudējumus un viņu loma tirgū samazinātos, tādi tirgus dalībnieki kā VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"" un AS "Air Baltic Corporation" neizjustu nekādu negatīvu ietekmi.

¹⁰³ Opinion of Advocate General Alber delivered on June 22, 1999 in case C-38/98 Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA and Orazio Formento, par.56.

¹⁰⁴ P.H.P.H.M.C. van Kempen, "Human Rights and Criminal Justice Applied to Legal Persons. Protection and Liability of Private and Public Juristic Entities under the ICCPR, ECHR, ACHR and AfChHPR", Electronic Journal of Comparative Law, December 2010, Vol. 14.3, p.3.

¹⁰⁵ Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2014.gada 3.jūlija secinājums lietā C-302/13 bankrotējusi AS *flyLAL-Lithuanian Airlines* pret VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"", AS "Air Baltic Corporation", 88.punkts.

¹⁰⁶ EST 2014.gada 23.oktobra spriedums lietā C-302/13 bankrotējusi AS *flyLAL-Lithuanian Airlines* pret VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"", AS "Air Baltic Corporation", 56.punkts.

Lai gan EST noraidīja ekonomisku problēmu esamību kā valsts drošības risku, pamatojoties uz ko varētu piemērot sabiedriskās kārtības atrunu, netika noraidīta iespēja atzīt valsts drošību kā *ordre public* sastāvdaļu, neļaujot veikt prasības nodrošinājumu uz objektiem, kas pilda militāri stratēģisku funkciju. Neņemot vērā krimināltiesību jomu, valsts drošības apsvērumi tiek piemēroti, regulējot iekšējo tirgu, lai ierobežotu pārvietošanās brīvības. Šajā gadījumā ir svarīgi uzsvērt, ka attiecībā uz iekšējā tirgus regulēšanu, valsts drošības apsvērumi ir noteikti kā atsevišķs pamatojums līdzās sabiedriskajai kārtībai un viens termins neiekļaujas otrā.¹⁰⁷ Neskatoties uz to, valsts drošība tāpat kā sabiedriskā kārtība nav definēts termins¹⁰⁸, un spriedumu motīvu daļās šie termini tiek piemēroti vienlaicīgi, norādot uz to, ka to saturs pārklājas.

Abus terminus gan attiecībā uz jurisdikcijas un kolīziju normām, gan attiecībā uz iekšējā tirgus regulējumu vieno fakts, ka tie nav piemērojami materiālajā aspektā. Tā lietā *Petar Aladzov* EST atzina, ka valsts administratīvā iestāde var aizliegt personai izceļot no tās teritorijas, nodokļu parāda dēļ, ar nosacījumu, ka šāds regulējums nebalstās tikai un vienīgi uz ekonomiskiem nolūkiem.¹⁰⁹ Darba autors secina, ka attiecībā uz iekšējā tirgus regulējumu, sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu ir vieglāk piemērot, jo tas var būt balstīts uz ekonomiskiem nolūkiem, ja vien tas aizstāv kādu sabiedrības pamatinteresi, atšķirībā no jurisdikcijas un kolīziju normām, kur pamatojoties uz esošo EST nostāju nekādi ekonomiski apsvērumi nevar tikt ņemti vērā atsaucoties uz valsts *ordre public* pārkāpumu.

Lai gan personas ekonomiskās tiesības tiek uzskatītas par sekundārām tiesībām, attiecībā pret pamattiesībām,¹¹⁰ autors uzskata, ka attīstoties Eiropas sabiedrībai un pamattiesību aizsardzībai sasniedzot konkrētu līmeni, paplašināsies arī pamattiesību katalogs un *ordre public* tvērums, tajā iekļaujot arī materiāla rakstura tiesības. Neskatoties uz to, tā kā pagaidām EST attieksme pret to, ka ekonomiski apsvērumi nevar būt pamatā *ordre public* piemērošanai ir kategoriska, autors uzskata, ka, lai veicinātu tiesisko skaidrību un aizturētu dalībvalstis no ekonomisku apsvērumu piemērošanas būtu lietderīgi papildināt esošo sabiedriskās kārtības pantu redakcijas gan Briseles, gan Romas regulās, līdzīgi, kā iekšējā tirgus regulējumā, norādot, ka atsaukšanās uz *ordre public* nav piemērojama ekonomiskos nolūkos.

¹⁰⁷ Sk. piem. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā VI nodaļu "Ieceļošanas tiesību un uzturēšanās tiesību ierobežojumi sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ" (aplūkots 23.04.2019.)

¹⁰⁸ Stehlík V., "Discretion of Member States vis-à-vis Public Security: Unveiling the Labyrinth of EU Migration Rules", *International and Comparative Law Review*, 2017, Vol. 17, No. 2., p.129.

¹⁰⁹ EST 2011.gada 17.novembra lēmums lietā Case C-434/10 *Petar Aladzov* pret Zamestnik director na Stolichna direksia na vateshnite raboti kam Ministerstvo na vateshnite raboti, 40.punkts

¹¹⁰ Volou A., "The Protection of Socio-Economic Rights through the Canon of Civil and Political Rights: A Comparative Perspective", *Groningen Journal of International Law*, Vol 5(2): Open Submissions, p.

c) Valsts drošība

Neesot spējīgai atsaukties uz ekonomiskiem apsvērumiem *ordre public* piemērošanā, Augstākā tiesa *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietā atzina, ka spriedums nav izpildāms pamatojoties uz Satversmes 105.pantā atrunāto tiesību uz īpašumu un 91.pantā noteikto tiesību uz vienlīdzību likuma priekšā pārkāpumiem. Papildus, tika noraidīts sūdzību iesniedzēju lūgums atkārtoti vērsties EST ar prejudiciālo jautājumu, lai noskaidrotu vai pamattiesību uz īpašumu aizskārums un riski valsts drošībai var pamatot *ordre public* piemērošanu. Šajā sakarā Augstākā tiesa atzina, ka “*Latvijas Republikas valsts drošība neapšaubāmi ir Latvijas Republikas sabiedriskās kārtības fundamentāla sastāvdaļa. Tādēļ ar valsts drošību saistītie jautājumi nav izņemami no Latvijas Republikas valsts orgānu un iestāžu ekskluzīvās kompetences un nav nododami izlemšanai Eiropas Savienības institūcijās, tai skaitā Eiropas Savienības Tiesā.*”¹¹¹

Neskatoties uz to, ka Augstākā tiesa, pēc atbilžu saņemšanas uz prejudiciālajiem jautājumiem, izlēma neiet pretrunā EST nolēmumā spriestajam un izvēlējās *ordre public* piemērošanu pamatot ar aspektiem, kurus EST nebija skatījusi, darba autors uzskata, ka izvēlētais pamatojums – tiesību uz īpašumu pārkāpums – vēl joprojām atspoguļo ekonomisko aspektu, kas pēc EST noteiktā *ordre public* institūtam nepiemīt. Tā iepriekš darba ietvaros jau apskatītajās lietās *Renault SA v Maxicar SpA* un *Diageo Brands BV* sūdzības iesniedzējas *ordre public* piemērošanu varēja pamatot ar intelektuālo īpašuma tiesību aizskārums, kas radies nepareizi piemērojot Savienības tiesības.

Tiesību uz īpašumu pārkāpums Satversmes 105.panta izpratnē, kā sabiedriskās kārtības piemērošanas pamats, ticis atzīts arī Civillietu tiesas kolēģija lēmumā lietā SKC-1427/2015, kur atzīts, ka sprieduma izpilde, kurā prasīts mantas (aktīvu) pārvaldītājam dot tiesības pieprasīt ziņas no kredītiestādēm par sabiedrību īpašumu ar mērķi noskaidrot un saglabāt atbildētāja mantu (aktīvus) ir pretrunā Latvijas sabiedriskajai kārtībai.¹¹² Uzreiz gan jāatzīst, ka šis *ordre public* piemērošanas mēģinājums nebija veiksmīgs, jo minētais lēmums tika atcelts, pamatojoties uz pamatojuma trūkumu un faktu, ka īpašuma tiesības nav absolūtas un tās ir iespējams ierobežot¹¹³, tiesai secinot, ka tiesību aizskārums ir samērīgs ar izpildāmā rīkojuma mērķi.

¹¹¹ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 28.oktobra lēmums lietā Nr.C30504912, 11.7 apsvērumš

¹¹² Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 13.maija lēmums lietā Nr. SKC-1427/2015, 5.2.4. un 6.2. apsvērumš.

¹¹³ Turpat. 6.2.apsvērumš.

Darba autors uzskata, ka tiesību uz īpašumu aizskārums nevar būt par sprieduma izpildes atteikuma pamatojumu un nav ietverts *ordre public* tvērumā. Salīdzinot Igaunijas un Lietuvas Konstitūcijas autors secina, ka tāpat kā paredzēts Satversmē, īpašuma tiesības ir iespējams ierobežot uz likuma pamata vai likuma noteiktajā kārtībā.¹¹⁴ Ņemot vērā, ka spriedums ir pamatots ar likumu, autors uzskata, ka šāda sprieduma izpilde kā *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietā nav tāds tiesību uz īpašumu aizskārums, kurš nevarētu tikt pamatots. Papildus, autors uzskata, ka pieļaujot sprieduma izpildes atteikumu uz šāda pamata tiks radīts precedents, uz kuru sabiedrības, kurās kapitāldaļu īpašniece ir valsts, varēs atsaukties, radot tiesību uz vienlīdzību pārkāpumu attiecībā pret citiem tirgus dalībniekiem.

Kas attiecas uz atsaukšanos uz riskiem valsts drošībai, kā sabiedriskās kārtības piemērošanas pamatu, autors norāda uz to, ka drošības jautājumi ir ekskluzīvā dalībvalstu kompetencē, jo nav iedalīti nevienā no kompetences sfērām zem Lisboņas līguma.¹¹⁵ Autors uzskata, ka tāpat kā *ordre public* arī valsts drošības jautājumi ir sensitīvs temats, kuru EST nav tiesīga definēt, papildus, atšķirībā no *ordre public* jautājumiem, EST nav tiesīga noteikt arī to robežas.

Papildus, vajadzētu atcerēties, ka dalībvalstu tiesām nav pienākums nonākt pie tādiem pašiem secinājumiem, kādus izteikusi EST, atbildot uz prejudiciālajiem jautājumiem, un ES nav autoritātes, kas varētu piespiest dalībvalstīm izpildīt spriedumu, tad, ja pretēji EST viedoklim, tās ir pārliecinātas, ka sprieduma izpilde ir pretrunā ar to sabiedrisko kārtību. Autors uzskata, ka, lai izvairītos no politiskiem konfliktiem EST vajadzētu izvairīties no viedokļa sniegšanas attiecībā uz valsts drošības apsvērumiem kā *ordre public* sastāvdaļu.

Augstākā tiesa sprieduma ietvaros atzina, ka fakts, ka Latvijas normatīvajos aktos nav noteikumu, kas novērstu vai vismaz ierobežotu iespēju apgrūtināt vai atsavināt valsts drošības infrastruktūras objektus un tajos ietilpstošo mantu ir likuma robs, kam ir potenciāls apdraudēt valstiskos pamatprincipus un to realizāciju.¹¹⁶ Darba autors uzskata, ka, ja lietas izskatīšanas laikā būtu spēkā esošs nacionālais regulējums, kas regulētu prasības nodrošinājuma un lietu tiesību nodibināšanu uz militāriem/drošības infrastruktūras objektiem, pamatojoties uz nepieciešamību nodrošināt valsts eksistenci saskaņā ar Satversmes 1.pantu, *ordre public* piemērošana būtu vienkāršāka. Šādam regulējumam nepastāvot, kā arī neesot definētiem valsts drošības objektiem, ir iespējams konstatēt robu attiecībā uz iespējām no valsts puses

¹¹⁴ See Constitution of the Republic of Lithuania (Adopted by citizens of the Republic of Lithuania in the Referendum of 25 October 1992), Article 23. Available on <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/lt/lt045en.pdf> and The Constitution of the Republic of Estonia (Passed 28.06.1992), Article 32. Available on: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide> (accessed 26.04.2019.)

¹¹⁵ Wessel R.A., Hertog L. "EU Foreign, Security and Defence Policy: A Competence- Responsibility Gap?", p.2. Available: <https://www.utwente.nl/en/bms/pa/research/wessel/wessel82.pdf> (accessed 26.04.2019.)

¹¹⁶ Augstākas tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 28.oktobra lēmums lietā Nr.C30504912, 11.5 apsvērumus

nodrošināt drošību. Darba autors uzskata, ka tieši šī atklāsme par trūkumiem attiecībā uz drošības objektu regulējumu ir iemesls kāpēc *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietas ietvaros no sūdzību iesniedzēju puses tika piemēroti visi iespējamie pamatojumi, lai atteiktu prasības nodrošinājuma izpildi, un labotu esošo regulējumu.

Lai gan vienmēr pastāv iespējamība, ka paplašinot *ordre public* tvērumu, tas tiks ļaunprātīgi izmantots no dalībvalstu puses, darba autors uzskata, ka šādam uztraukumam nebūtu pamata, jo valsts drošība kā *ordre public* piemērošanas pamatojums nebūtu ierosināma no privātpersonu puses, bet gan piemērojama tikai retos gadījumos, kā *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietā, kad valsts ir iesaistīta privāttiesisko attiecību risināšanā.

3.4. Secinājumi

Latvijas nacionālajās tiesās sabiedriskās kārtības atrunu lietas dalībnieki ir veiksmīgi piemērojuši atsaucoties uz sekojošiem tiesību aizskārumiem – tiesības uz īpašumu, valsts drošība, jurisdikcijas pārkāpums un tiesības uz aizstāvību. Salīdzinot Latvijas tiesu praksi ar EST atbildēm uz prejudiciālajiem jautājumiem, kur tiek noteiktas *ordre public* piemērošanas robežas, autors secina, ka EST praksē sabiedriskās kārtības koncepts ir ļoti sašaurināts un balstās tikai uz tiesību uz taisnīgu tiesu un tiesību uz aizstāvību aizskārumiem.

Nemot vērā publiski pieejamos tiesu nolēmumus, darba autors secina, ka Latvijas tiesu prakse, tāpat kā ES tiesu prakse, balstās uz procesuālās sabiedriskās kārtības piemērošanu. Kas attiecas uz materiālu sabiedriskās kārtības klauzulas piemērošanu Latvijas tiesu prakse atšķiras no EST tiesu praksē sniegtajām vadlīnijām, un sprieduma izpildes atteikumi tiek balstīti uz pamatnormām, ko savā judikatūrā EST nav apskatījusi. Visās autora analizētajās Latvijas tiesu prakses lietās lietas dalībnieki ir juridiskas personas, kas darba autoram liek secināt, ka fiziskām personām šī instrumenta piemērošana ir sarežģīta, jo personai no sākuma ir jāizmanto visi pieejamie sprieduma valsts tiesību aizsardzības līdzekļi un arī tad, ir iespējams, ka sprieduma izpilde netiks atcelta, jo netiks konstatēta “acīmredzama pretruna” tiesas valsts sabiedriskajai kārtībai. Papildus, tas ir attiecināms arī uz juridiskām personām, jo tām piemērot *ordre public* klauzulu, tiek izvirzītas papildus prasības un pamatojoties uz profesionālo pieredzi netiek pieļautas no tām ar tiesu praksi uzliktajiem pienākumiem.¹¹⁷

Darba autors uzskata, ka nozīmīgāko pienesumu *ordre public* judikatūras veidošanā gan nacionālajā, gan ES kontekstā ir devusi *flyLAL-Lithuanian Airlines* lieta, kur Latvijas valstij esot akciju īpašnieci uzņēmumos pret kuriem vērsts lūgums par prasības nodrošinājuma izpildi, tiesai tika piedāvāti dažādi *ordre public* piemērošanas pamati, lai

¹¹⁷ Ģenerāladvokātes Julianas Kokotes 2016.gada 25.februāra secinājums lietā C- 559/14 Rūdolfs Meroni 39.punkts.

neradītu ekonomiskus zaudējumus, kam potenciāli būtu arī risks ietekmēt valsts drošību. Salīdzinot šo lietu ar EST tiesu prakses vadlīnijām, autors secināja, ka daļa no pamatiem, ko Augstākā tiesa izmantoja, lai pamatotu atsaukšanos uz valsts sabiedrisko kārtību nav pieļaujami un ir pretrunā EST judikatūrai, jo tiem ir materiāls raksturs, kā ekonomiski apsvērumi un tiesību uz īpašumu aizskārums. Autors uzskata, ka pareizākais *ordre public* piemērošanas pamatojums *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietā būtu bijusi valsts drošība, kas pamatota ar Satversmes 1.pantu.

Analizējot EST nostāju *ordre public* piemērošanā, autors ir secinājis, ka jurisdikcijas pārkāpums, tāpat kā ekonomisku interešu apsvērumi juridiskām personām nebūtu iekļaujami *ordre public* tvērumā. Pamatojoties uz EST strikti negatīvo pozīciju attiecībā uz ekonomisko interešu apsvērumiem, autors secina, ka arī tiesības uz īpašumu ir ekonomisko interešu sastāvā, tātad nebūtu iekļaujamas *ordre public* tvērumā. Neskatoties uz EST viedokli, autors uzskata, ka tā kā *ordre public* tiek atzīta par “*dienas politiku*”¹¹⁸, ekonomisku interešu apsvērumi sabiedrības attīstības rezultātā varētu ar laiku tikt iekļauti *ordre public* tvērumā, kā, piemēram, liecina tiesu prakse attiecībā uz Direktīvas 2004/38/EK 27.panta piemērošanu, kur EST ir noteikusi, ka EST dalībvalstis var pamatot pārvietošanās brīvības ierobežošanu ar *ordre public* apsvērumu, ja ierobežojuma pamatā nav primāri ekonomiski apsvērumi.¹¹⁹

Nemot vērā, ka nacionālo vai ES tiesību aktu nepareiza interpretācija nevar būt par pamatu *ordre public* piemērošanai, autors ir secinājis, ka arī jurisdikcijas pārkāpums nav pietiekams pamats *ordre public* piemērošanai. Augstākās tiesas izskatītajā lietā Nr. C32201114 jurisdikcijas pārkāpumu izraisīja fakts, ka Lietuvas tiesa neatzina par spēkā esošu Latvijā notariāli apliecinātu līgumu. Autors uzskata, ka, lai izvairītos no šādām problēmsituācijām, līdzīgi kā ar spriedumu izpildi un attiecībā uz dokumentu atzīšanu par civilstāvokli zem Briseles II bis regulas, dalībvalstu tiesām tie arī citi dokumenti, tajā skaitā līgumi, būtu jāatzīst, ja tie ir akta formā un ievēro noteikumus par autentiskumu.

Visbeidzot autors vēlas vērst uzmanību uz pārsūdzību skaitu saistībā ar tiesu nolēmumiem piemērojot *ordre public* klauzulu – piemēram, *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietas ietvaros ir novērojami četri blakus sūdzību gadījumi. Lai gan pārsūdzību skaits ir daļēji saistīts ar faktu, ka pirmās instances tiesa automātiski pieņem lēmumu par sprieduma izpildi, autors uzskata, ka Latvijas tiesu prakse nav vienveidīga un katrs nākamais pārsūdzības gadījums atceļ iepriekšējo tiesas lēmumu. Ņemot to vērā, autors pieļauj, ka būtu lietderīgi sūdzības par sprieduma atzīšanu un izpildi nodot vienas tiesas kompetencē.

Salīdzinot ar ārvalsts tiesu praksi, Latvijā mēģinājumi piemērot *ordre public* tās

¹¹⁸ C.K. Allen. Law in the Making, 7th edition. Oxford University Press 1964, p. 155.

¹¹⁹ EST 2011.gada 17.novembra lēmums lietā Case C-434/10 Petar Aladzov pret Zamestnik director na Stolichna direksia na vatreshnite raboti kam Ministerstvo na vatreshnite raboti, 40.punkts

materiālajā aspektā ir novērojami biežāk. Galvenā problēma ar materiālu ordre public piemērošanu saistās ar faktu, ka šādos gadījumos ārvalsts spriedumi tiek pārskatīti pēc būtības, kas ir pretrunā ar Briseles I bis regulu un autora uzskatā noteikti kavē lēmumu pieņemšanu, apdraud savstarpējās uzticības principu un pārkāpj EST noteikto *ordre public* tvērumu.

Ņemot vērā augstāk minēto, autors uzskata, ka pamatojoties uz EST vadlīnijām *ordre public* piemērošanā materiāltiesiskajā aspektā tas varētu tikt pamatoti piemērots tikai pamatojoties uz valsts drošību. Attiecībā uz *ordre public* institūtu autors piedāvā veikt sekojošus grozījumus ES privāttiesību instrumentos:

1) papildināt ES privāttiesību aktus ar atrunu, ka *ordre public* nevar tikt piemērots ekonomisku interešu aizsardzībai, kā tas ir darīts, piemēram, Direktīvā 2004/38/EK;

2) papildināt Briseles I bis regulas 58.panta 1.daļu, ar atrunu, ka akta atzīšanu un izpildi var atteikt, ja tas ir pretēja izpildes valsts sabiedriskajai kārtībai.

4. SPRIEDUMA IZPILDES ATTEIKUMU NOŠKIRŠANAS PROBLEMĀTIKA

Sabiedriskās kārtības klauzula Briseles tiesību aktu ietvaros nav vienīgais procesuālais līdzeklis, ar kura palīdzību persona var novērst savu pamattiesību aizskārumu, un izvairīties no sev nelabvēlīga sprieduma izpildes. Arī Briseles I bis regulas 45(1)(b).pants pilda procesuālo tiesību aizsardzības mehānisma funkciju, nosakot, ka ārvalsts spriedums nav atzīstams, ja tas pieņemts aizmuguriski un “*ja atbildētājam netika laikus izsniegts dokuments, ar kuru celta prasība, vai līdzīgs dokuments, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, izņemot gadījumu, ja atbildētājs nav sācis sprieduma pārsūdzēšanas procedūru, kad viņam bija iespējams to darīt.*”¹²⁰

Gan *ordre public* klauzulas, gan tiesību uz aizstāvību pārkāpuma piemērošanu attiecībā uz aizmuguriskiem spriedumiem vieno vairākas līdzības. Pirmkārt, gan Briseles I bis regulas 45(1)(a).pantu, gan tam sekojošo 45(1)(b).pantu var piemērot tikai tad, ja persona ir izmantojusi visas sev pieejamās aizstāvības iespējas sprieduma valstī. Otrkārt, likumdevēja mērķis izveidojot abas sprieduma izpildes atrunas bija maksimāli sašaurināt to piemērojamību, novēršot to ļaunprātīgu izmantošanu. Tā *ordre public* atrunas piemērošanai personai ir jāpierāda “*acīmredzama nesaderība*” ar tiesas valsts sabiedrisko kārtību, bet 45(1)(b).panta piemērošanai nepietiek atsaukties uz “*nenozīmīgām izsniegšanas neatbilstībām atbildētājam paziņojot par tiesvedību.*”¹²¹

Ņemot vērā augstāk minēto, var secināt, ka nepastāvot aizmuguriskam spriedumam, jebkurš procesuāls pārkāpums saistībā ar atbildētāja pareizu informēšanu par tiesvedību varētu tikt novērsts atsaucoties gan uz Briseles I bis regulas 45(1)(a).pantu, gan 45(1)(b).pantu. Šis aspekts apskatīts arī Heidelberg ziņojumā par sabiedriskās kārtības klauzulas interpretāciju, kur atzīmēts, ka sistēmiski procesuālos pārkāpumus attiecībā uz aizmuguriskiem spriedumiem var traktēt kā specifisku gadījumu, kas izriet no sabiedriskās kārtības panta.¹²²

Par attiecību problemātiku starp dažādiem sprieduma izpildes atteikuma pamatiem jau rakstījis T.Keresteš, norādot, ka sabiedriskās kārtības klauzulai ir visplašākais tvērums, tieši

¹²⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012.gada 12.decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, 45(1)(b).pants

¹²¹ Ubertazzi B. “Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Intellectual Property: a Comparison for the International Law Association”, 2012, par.172. Available: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-3-3-2012/3521/ubertazzi-recognition.pdf> (accessed 23.04.2019.)

¹²² Hess B., Pfeiffer M. Study on “The Interpretation of Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law”, Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, 2011, p.30. Available: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2011/453189/IPOL-JURI_ET\(2011\)453189_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2011/453189/IPOL-JURI_ET(2011)453189_EN.pdf) (accessed 23.04.2019.)

tāpēc tā nav piemērojama, ja attiecīgajai situācijai ir piemērojams konkrētāks atteikuma pamats.¹²³ Lietas dalībniekiem, tas savukārt nozīmē, ka, lai nodrošinātos, ka tiesa nenoraidīs to prasību pamatojoties uz konkrētāka panta piemērojamību, jāatsaucas uzreiz uz vairākiem Briseles 45.pantā atrunātajiem sprieduma izpildes atteikuma pamatiem.

Problēmsituācijas ar konkrētākā lietai piemērojamā atteikuma pamata noskaidrošanu izvēloties starp Briseles I bis regulas 45(1)(a).pantu un 45(1)(b).pantu rodas gadījumos, kad tiesai un lietas dalībniekiem no lietas faktiskajiem apstākļiem un tai prezentētajiem faktiem nav skaidrs vai sprieduma valsts tiesas pieņemtais lēmums tiešām ir aizmugurisks un gadījumos, kad ir sarežģīti nošķirt vai iespējama procesuālais pārkāpums ir saistīts tikai ar dokumentu izsniegšanu un paziņošanu par tiesvedību un ir attiecināms uz Briseles I bis regulas 45(1)(b).pantu vai tas ir plašāks, iekļaujot arī citus procesuālos pārkāpumus, kas atrodas *ordre public* tvērumā.

a) Aizmuguriska sprieduma konstatēšanas problemātika

Hendrikman lieta ilustrē autora pirmo norādīto problēmsituāciju, kur tiesai pēc lietas apstākļiem bija jāizšķiras par izpildāmā sprieduma formu. Šajā lietā pēc tiesai prezentētajiem faktiem aizmugurisks spriedums netika pieņemts, jo atbildētāju tiesvedības gaitā pārstāvēja advokāts, kurš sprieduma valsts tiesai nezinot darbojās bez pilnvarojuma. Tā kā atbildētājs par pret sevi vērsto tiesvedību uzzināja tikai tad, kad sprieduma izpildes valstī jau tika lūgta tā izpilde, viņam nebija iespējams paļauties uz *ordre public* klauzulu, jo iepriekš netika izmantotas sprieduma valstī pieejamās pārsūdzības tiesības. Savukārt, Briseles I bis regulas 45(1)(b).pants uz lietu nebija attiecināms, jo spriedums pēc faktiem nebija aizmugurisks.

Lai novērstu tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu EST atzina, ka neskatoties uz to, ka sprieduma valsts nav devusi aizmugurisku spriedumu, pēc lietas faktiskajiem apstākļiem spriedums pret atbildētāju ir ticis aizmuguriski pieņemts, tāpēc tā izpildi ir iespējams atteikt pamatojoties uz Briseles I bis regulas 45(1)(b).pantu, jo tas ir piemērojams spriedumiem, kas pieņemti pret atbildētāju, kuram nav pienācīgi paziņots par lietas ierosināšanu un kurš nav ticis pienācīgi pārstāvēts.¹²⁴

Šīs lietas sakarā ir jāuzsver atšķirības starp abiem sprieduma izpildes atteikuma pamatiem attiecībā pret pienākumu izmantot sprieduma valstī pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus. Atšķirībā no *ordre public*, kur šis pienākums ir nostiprinājies EST judikatūras rezultātā, aizmuguriskiem spriedumiem šis nosacījums ir kodificēts un paredz atbildētājam

¹²³ Keresteš T. Public Policy in Brussels Regulation I: Yesterday, Today and Tomorrow. *Lexonomica*, Vol. 8, No. 2 (December 2016), p.83.

¹²⁴ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 10 October 1996, Case C-78/95, *Bernardus Hendrikman and Maria Feyen v Magenta Druck & Verlag GmbH*, par.18-21.

veikt darbības sava tiesību aizskārums novēršanai, “*kad viņam [...] iespējams to darīt*”¹²⁵.

Svarīgi norādīt uz to, ka, lai gan šis pienākums ir saudzīgs pret atbildētāju, praksē tā piemērošana var būt sarežģīta, jo nav skaidrs pienākuma iestāšanās brīdis. Tā *Hendrikman* lietā EST atzina, ka pārsūdzības iespējas dažādās procesa stadijās nav vienlīdz efektīvas, tāpēc sprieduma pārsūdzēšana jau tad, kad ir prasīta tā izpilde nevar būt vienlīdz laba alternatīva iespējai aizstāvēties uzreiz pēc tam, kad ir uzsākta tiesvedība¹²⁶, norādot uz to, ka sprieduma valsts nacionālais regulējums pārsūdzības veikšanai nav bijis efektīvs, dēļ stadijas, kurā atbildētājs tika informēts par pret viņu uzsākto tiesvedību. Arī *Brandeis* lietā EST norādīja līdzīgu pozīciju, secinot, ka ir iespējams atteikt sprieduma izpildi pamatojoties uz Briseles Konvencijas 27(2).pantu, ja atbildētājam netika pienācīgi nosūtīts tiesvedības uzsākšanas dokuments un pat tad, ja viņš neizmantoja sprieduma valsts tiesiskās aizsardzības līdzekļus, tad, kad uzzināja par pret sevi vērsto prasību.¹²⁷

Pretēju viedokli, neizskatot sprieduma valsts pārsūdzības iespēju efektivitāti, ir izteikusi Ģenerālvokāte *Trade Agency* lietā, norādot, ka “*fakts, ka atbildētājam aizmuguriskais spriedums ticis izsniegts tikai izpildes valstī kopā ar lēmumu par izpildāmības pasludināšanu, neatbrīvo to no [...] pienākuma pārsūdzēt aizmugurisko spriedumu sprieduma valstī*”, ja šāda pārsūdzība vēl ir iespējama.¹²⁸

Ņemot vērā atšķirīgās pieejas attiecībā uz pienākumu izmantot tiesību aizsardzības līdzekļus, autors secina, ka laika gaitā, lai gan nav mainījies panta formulējums, kas ļauj atteikt aizmuguriska sprieduma izpildi, EST ir sašaurinājusi šī panta piemērojamību. Ja *Hendrikman* lieta tika skatīta pamatojoties uz Briseles konvenciju, tad *Trade Agency* lietas izskatīšanas laikā spēkā jau bija Briseles I regula. Ņemot vērā, ka Briseles I bis regulas 45(1)(b).pants ir biežākais piemērotais pamats atteikumam izpildīt ārvalsts spriedumu¹²⁹, autors secina, ka, lai samazinātu sūdzību apjomu, EST ir uzlikusi papildus pienākumu sūdzības iesniedzējam izmantot tiesas valsts pārsūdzības līdzekļus, neskatoties uz to, ka sprieduma izpildes valsts ir lēmusi par sprieduma izpildi.

Papildus, jāmin, ka pārejot no Briseles Konvencijas uz Briseles I regulu notika atteikšanās no eksekvatūras procedūras. Pirms Briseles I regulas pieņemšanas uzskats, ka pie

¹²⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012.gada 12.decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, 45(1)(b).pants

¹²⁶ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 10 October 1996, Case C-78/95, Bernardus Hendrikman and Maria Feyen v Magenta Druck & Verlag GmbH, par.19-20.

¹²⁷ Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 12 November 1992, Case C-123/91 Minalmet GmbH v Brandeis Ltd., par.22.

¹²⁸ Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2012.gada 26.aprīļa secinājums lietā C-619/10 Trade Agency Ltd pret Seramico Investments Ltd., 62.-64.punkts.

¹²⁹ Hess B., Pfeiffer M. Study on “The Interpretation of Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law”, Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, 2011, p.25. Available: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2011/453189/IPOL-JURI_ET\(2011\)453189_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2011/453189/IPOL-JURI_ET(2011)453189_EN.pdf) (accessed 23.04.2019.)

sprieduma izpildes pārsūdzības iespējas sprieduma valstī nav efektīvas, tāpēc ir iespējams atteikt sprieduma izpildi, neskatoties uz neizmantotajām pārsūdzības iespējām, bija balstīts uz pieņēmumu, ka apturot sprieduma izpildi un pārsūdzot spriedumu, personai ir iespējams saskarties ar procesuālajām grūtībām, samazinot tās iespējas saņemt sev labvēlīgu spriedumu¹³⁰, un nostādot personu sliktākā situācijā nekā tad, ja persona tiktu pienācīgi paziņots par tiesvedību. Tā kā eksekvatūras atcelšanas mērķis bija panākt spriedumu brīvu apriti civillietās un komerclietās, vienkāršojot formalitātes ātrai un vienkāršai spriedumu atzīšanai un izpildei, var secināt, ka likumdevējs ir izvēlējies šo mērķi sasniegt, uzliekot papildus pienākumus personām, kas pārsūdz sprieduma izpildi.

Papildus, tā kā pārejot uz Briseles I regulu, tika grozīts zem Briseles Konvencijas esošā 27(2).panta saturs, uzliekot par pienākumu “uzrādīt” dokumentu nevis “izsniegt”. Kā EST paskaidroja *ASML* lietā šie grozījumi nozīmē, ka persona nevar atsaukties uz Briseles I regulas 34(2).pantā atrunāto sprieduma izpildes atteikuma pamatu, ja tai ir bijis zināms sprieduma saturs pietiekami laicīgi, lai tā būtu varējusi izmantot pārsūdzības iespējas.¹³¹

Attiecinot judikatūras maiņu uz iepriekš apskatīto *Hendrikman* lietu jāsecina, ka zem pašreizējā regulējuma EST būtu norādījusi uz to, ka sprieduma izpilde nebūtu atceļama, jo nav izmantoti visi tiesību aizsardzības līdzekļi. Savukārt, ja tādi nebūtu pieejami sprieduma atcelšanu varētu pamatot ar *ordre public* atrunu, pamatojoties uz tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu.

Nesenajā *A v B and Others* lietā ir redzams, ka EST ir veikusi pasākumus, lai novērstu tādu situāciju kā *Hendrikman* lietā atkārtotos, atzīstot, ka atbildētājs var apstrīdēt tiesas jurisdikciju tikai tad, ja pats ierodas uz lietas izskatīšanu, jo pilnvarojot savā vietā ierasties aizgādni, ir iespējams, ka vēlāk spriedums tiks apstrīdēts, pamatojoties uz Briseles I regulas 34(2).pantu¹³², jo ticis pieņemts aizmuguriski atbildētājam, līdzīgi kā *Hendrikman* lietā.

b) Aizskarto tiesību tvērums

Otra autora norādītā problemātika, nosakot lietai piemērotāko sprieduma izpildes atteikumu balstās uz aizskarto tiesību tvērumu. Tā spriedumā lietā *Maronier v Larmer*, kur pēc aizmuguriska sprieduma pieņemšanas lietā, kura atbildētājam nezinot tika atjaunota pēc 12 gadiem, tiesa atzina ka sprieduma izpilde nav iespējama pamatojoties uz valsts sabiedrisko kārtību, jo tika pārkāptas atbildētāja tiesības uz taisnīgu tiesu. Neskatoties uz to, ka šajā

¹³⁰ Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 12 November 1992, Case C-123/91 Minalmet GmbH v Brandeis Ltd., par.20.

¹³¹ Judgment of the Court (First Chamber) of 14 December 2006. Case C-283/05 ASML Netherlands BV v Semiconductor Industry Services GmbH (SEMIS), par.23., 49.

¹³² Judgment of the Court (Fifth Chamber), 11 September 2014, Case C-112/13 A v B and Others, par.60.

spriedumā netiek sniegta argumentācija konkrētā sprieduma izpildes atteikuma izvēlei, tiesa spriedumā atzīst Briseles konvencijas 27(2).pantu par vienu no tiesības uz taisnīgu tiesu aspektiem¹³³, kas pierāda autores iepriekš izteikto argumentu par līdzību starp abiem sprieduma izpildes atteikuma veidiem.

Autors *Hendrikman un Maronier v Larmer* lietās saskata līdzību un uzskata, ka, *Maronier v Larmer* lietā tāpat kā *Hendrikman* lietā sprieduma izpildes atteikums būtu bijis jāpamato ar Briseles konvencijas 27(2).panta, jo izpildās visi tā piemērošanas priekšnoteikumi – pret atbildētāju ir vērsts aizmugurisks spriedums un atbildētājs par tā esamību ir uzzinājis tikai tad, kad sprieduma valstī noteiktais lietas pārsūdzības termiņš jau bija beidzies. Attiecībā uz *Maronier v Larmer* lietu gan ir svarīgi piebilst, ka tā nav tikusi apskatīta prejudiciālā jautājuma ietvaros EST. Neskatoties uz to, tā norāda uz problemātiku ar ko saskaras dalībvalstu tiesas, mēģinot konstatēt lietai konkrētāk piemērojamo sprieduma izpildes atteikuma pamatu.

Gambazzi lietā, savukārt, persona tika izslēgta no tiesvedības, pamatojoties uz tiesas rīkojumu, tiesai pret to pieņemot aizmugurisku lēmumu. Lieta tika kvalificēta pēc Briseles konvencijas 27(1).panta un EST atzina, ka spriedums varētu tikt neizpildīts Īrijā pamatojoties uz acīmredzamu tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu un piemērojot *ordre public* atrunu.¹³⁴

Darba autors uzskata, ka šajā spriedumā ir iespējams konstatēt grūtības gan attiecībā uz sprieduma kvalifikāciju, gan tiesību aizskāruma tvēruma noteikšanu, tāpēc lieta ir izskatīta zem plašākās *ordre public* atrunas, lai izvairītos no iespējamās Briseles Konvencijas 27(2).panta tvēruma paplašināšanas. Pirmkārt, attiecībā uz sprieduma formu, *Gambazzi* lietas faktos, kas prezentēti EST, tika norādīts, ka pret personu ir pieņemts aizmugurisks spriedums, un šis fakts kontekstā ar lietas apstākļiem netika apstrīdēts, ne sprieduma, ne Ģenerālvokātes sniegtā viedokļa ietvaros. Papildus, pamatojoties uz aizmuguriska sprieduma esamību Briseles Konvencijas 27(2).panta izpratnē tika apstiprināta Briseles Konvencijas piemērojamība lietai un izcelsmes tiesas spriedums tika atzīts par nolēmumu Briseles Konvencijas 25.panta izpratnē.¹³⁵

Autors uzskata, ka *Gambazzi* lietā nav novērojams klasisks aizmuguriska sprieduma gadījums, jo persona bija informēta par tiesvedību un tajā piedalījās līdz brīdim, kad pret to tika pieņemti pagaidu pasākumi. Lietā *Denilauler* EST tika atzinusi, ka Briseles Konvencija

¹³³ England and Wales Court of Appeal (Civil Division) *Maronier v Larmer* [2002] EWCA Civ 774, May15, 2012. Available: <https://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/gemdoc2003/pdf/u-en-33.pdf> (accessed 25.04.2019.)

¹³⁴ EST 2009.gada 2.aprīļa spriedums lietā C-394/07 *Marco Gambazzi pret DaimlerChrysler Canada Inc., CIBC Mellon Trust Company*, 45.apsvērumi.

¹³⁵ Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2008.gada 18.decembra secinājums lietā C-394/07 *Marco Gambazzi pret Daimler Daimler Chrysler Canada Inc. un CIBC Mellon Trust Company*, 12.apsvērumi.

nav attiecināma uz tiesvedībām, “kurās piedalās abas puses, bet tiesa ir spiesta pieņemt aizmugurisku lēmumu, jo viena no pusēm, neskatoties uz to, ka pienācīgi informēta, tiesvedībā nepiedalās”, izslēdzot no Briseles Konvencijas piemērojamības lietas, kurās veikti pagaidu pasākumi.¹³⁶ Lai gan *Denilauler* lieta ir pamatoti kritizēta tiesību zinātnieku vidū, jo gan Briseles Konvencijas, gan tai sekojošo Briseles I regulu un Briseles I bis regulu preambulas atzīst pagaidu pasākumu piemērojamību¹³⁷, autors uzskata, ka *Denilauler* lietā paustais viedoklis ir pamatots attiecībā uz Briseles Konvencijas 27(2).panta nepiemērošanu lietām, kur aizmugurisks spriedums ir pieņemts, pamatojoties uz tiesas apstiprinātiem pagaidu pasākumiem, kas liedz personai piedalīties tiesvedībā, jo neizpildās Briseles Konvencijas 27(2).panta nosacījums par dokumentu neizsniegšanu.

Otrkārt, *Gambazzi* lietā novērojams plašāks apstrīdēto aizskarto tiesību apjoms nekā lietās, kas tiek izskatītas zem Briseles Konvencijas 27(2).panta. Lai gan arguments par nepietiekamu sprieduma pamatojumu, jau tika lietots *Trade Agency* lietā, tad proporcionalitātes tests izvērtējot pagaidu pasākumu pamatotību attiecībā pret atbildētāja tiesību pārkāpumu nav raksturīgs lietām, kuru pamatā ir aizmugurisks spriedums.

Izskatot pieteikumu pret *Gambazzi* par sprieduma izpildi Šveicē, tiesa atzina, ka nav pamata atteikt sprieduma izpildi, jo atbildētājam bija iespēja izpildīt tiesas rīkojumus, kas tika doti, pirms tiesa izlēma pret atbildētāju vērsties ar pagaidu pasākumiem, secinot, ka atbildētāja paša darbība ir cēlonis tiesību aizskārumam.¹³⁸

Nemot vērā iepriekš minēto, autors uzskata, ka aizmugurisku spriedumu, kas pieņemti pamatojoties uz pagaidu pasākumiem, izpildes atcelšana nav izskatāma zem šobrīd spēkā esošās Briseles I bis regulas 45(1)(b).panta. Tā kā aizmugurisku spriedumu raksturo paziņojums par prasības saņemšanu, kā arī fakts, ka persona, nepastāvot pamatotiem iemesliem, ierodas uz lietas izskatīšanu, lai sevi aizstāvētu,¹³⁹ iztrūkstot kādai no šīm pazīmēm, palielinās potenciālo aizskarto tiesību apjoms, pārkāpjot Briseles I bis regulas 45(1)(b).panta tvērumu.

c) Secinājumi

Kopumā autors secina, ka, ja pirms Briseles I regulas stāšanās spēkā Briseles Konvencijas 27(2).pantu pilnībā nevarēja klasificēt, kā konkrētāku *ordre public* gadījumu, jo

¹³⁶ Judgment of the Court of 21 May 1980 Case 125/79 Bernard Denilauler v SNC Couchet Frères, par.8.

¹³⁷ Cuniberti G., “Debarment from Defending, Default Judgments and Public Policy”, November 30, 2009, p.4-5. Available: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1515363&download=yes (accessed 22.04.2019.)

¹³⁸ Hazelhorst M. Free Movement of Civil Judgments in the European Union and the Right to a Fair Trial. Springer, 2017, p.140-141.

¹³⁹ Quattrococo S., Ruggeri S. Personal Participation in Criminal Proceedings: A Comparative Study of Participatory Safeguards and in absentia Trials in Europe. Springer, 2019, p.523.

attiecībā uz tā piemērošanu sūdzības iesniedzējam bija elastīgāki nosacījumi, kā rezultātā panta sniegto tiesību aizsardzības līdzekli varēja ļaunprātīgi izmantot, tad pēc pārejas uz Briseles I regulu ir iespējams konstatēt Heidelberg ziņojumā noteikto, ka sistēmiski procesuālos pārkāpumus attiecībā uz aizmuguriskiem spriedumiem var traktēt kā specifisku gadījumu, kas izriet no sabiedriskās kārtības panta.¹⁴⁰

Lietā *Hendrikman* atzīts, ka sabiedriskās kārtības atrunas izmantošana ir aizliegta, ja jautājums var tikt atrisināts pamatojoties uz konkrētāku pantu.¹⁴¹ Problemātika nošķirt vai lietai piemērojams Briseles I bis regulas 45(1)(a).pants vai 45(1)(b).pants rodas gadījumos, kad no lietas faktiskajiem apstākļiem nav skaidrs vai sprieduma valsts lēmums ir aizmugurisks un, kad ir grūti nosakāms tiesību aizskārums tvērums.

Veicot tiesu prakses analīzi, autors ir secinājis, ka pastāv korelācija starp abiem iepriekš norādītajiem problemātiskajiem aspektiem. Tā gadījumos, kad spriedums tiešām ir aizmugurisks tiesību aizskārums tvērums būs šaurs, bet gadījumos, kad pēc lietas apstākļiem būtu argumentējama gan aizmuguriska sprieduma esamība, gan neesamība, tiesību aizskārums tvērums būs plašāks, sūdzības iesniedzējam norādot uz vairākiem procesuālajiem pārkāpumiem.

Lietās, kur veiksmīgi piemērots Briseles I bis regulas 45(1)(b).pants novērojams tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums aspektā, kur atbildētājs nav ticis informēts par pret to uzsāktu tiesvedību, vai tas tiesvedībā ir ticis pārstāvēts bez pilnvarojuma, lai varētu veikt savu tiesību aizsardzību. Savukārt, attiecībā uz *ordre public* piemērošanu biežāk tiek konstatēts tiesību uz aizstāvību pārkāpums, personai nedodot iespēju paust iebildumus un aizstāvēt sevi pret prasītāja norādītajiem apgalvojumiem, liedzot pieeju lietas materiāliem vai neļaujot novērst tiesību aizskārums ar sprieduma valstī pieejamajiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Autors uzskata, ka Briseles I bis regulas 45(1)(b).pants nav piemērojams lietām, kurās aizmugurisks spriedums ir radies no pagaidu pasākumu piemērošanas, kā rezultātā personai tiesas apstiprināta instrumenta rezultātā ir liegtas tiesības uz aizstāvību, jo šādos gadījumos tiesību uz aizstāvību pārkāpums nav novērojams visas tiesvedības ietvaros, tikai pēc instrumenta piemērošanas, kā rezultātā persona ir informēta par pret sevi vērsto tiesvedību un ir varējusi veikt darbības savu tiesību aizstāvībai līdz brīdim, kad pagaidu pasākums ir piemērots. Autors uzskata, ka šādos gadījumos lieta ir jāizskata zem Briseles I bis regulas 45(1)(b).panta un jāveic proporcionalitātes tests, nosakot vai tiesību aizskārums ir samērīgs ar

¹⁴⁰ Hess B., Pfeiffer M. Study on “The Interpretation of Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law”, Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, 2011, p.30. Available: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2011/453189/IPOL-JURI_ET\(2011\)453189_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2011/453189/IPOL-JURI_ET(2011)453189_EN.pdf) (accessed 23.04.2019.)

¹⁴¹ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 10 October 1996, Case C-78/95, Bernardus Hendrikman and Maria Feyen v Magenta Druck & Verlag GmbH

pagaidu pasākuma piemērošanas mērķi, kā norādīts *Gambazzi* spriedumā.¹⁴²

Neskatoties uz to, ka *Hendrikman* lieta noteica, ka lietas apstākļiem jāpiemēro speciālā tiesību norma, pēc judikatūras analīzes autors ir secinājis, ka praksē tas nenotiek, jo lieta tiek izskatīta pamatojoties uz to tiesību normu, ko savā pamatojumā ir norādījis sūdzības iesniedzējs. Lai gan *Hendrikman* lietā tiesa konstatēja speciālās normas piemērojamību, darba autors praksē nav novērojis gadījumu, kur tiesa būtu nonākusi pie secinājuma, ka jāpiemēro vispārējā norma, nevis speciālā. Tā *Maronier v Larmer* lietā sūdzības iesniedzējs bija pamatojis savu prasību ar Briseles Konvencijas 27(1).pantu un tiesa arī pēc šī panta lēma par sprieduma izpildes atteikumu, neskatoties uz to, ka pēc lietas faktiskajiem apstākļiem bija iespējams piemērot speciālo normu – Briseles Konvencijas 27(2).pantu.

Lai gan tiesību normu kolīzija paredz, ka gadījumos, kad lietas faktisko sastāvu pilnībā vai daļēji regulē divas tiesību normas, jāpiemēro speciālā norma, kas attiecībā uz autora apskatītajiem sprieduma izpildes atteikumiem būtu Briseles I bis regulas 45(1)(b).pants, autors uzskata, ka attiecībā uz sprieduma atzīšanu un izpildi nav nepieciešams saglabāt divas tiesību normas, ja viena no tām savā tvērumā iekļauj otru un to piemērošanas sekas ir vienādas.

Ja pirms Briseles I regulas stāšanās spēkā Romas Konvencijas 27(2).pants iekļāva sevī tādas situācijas, kas neiekļāvās *ordre public* tvērumā, kā lietās *Hendrikman* un *Brandeis*, kad sūdzības iesniedzējam tika dota iespēja neizmantojot sprieduma valsts tiesību aizsardzības līdzekļus, tad pārejot uz Briseles I regulu un uzliekot par pienākumu sūdzības iesniedzējam izmantot pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus un to darīt arī tādā gadījumā, ja tam ir tikai zināms sprieduma saturs, bet nav izsniegti dokumenti, Briseles I bis regulas 45(1)(b).panta piemērošana ir sašaurināta līdzīgi 45(1)(a).pantam.

Ņemot vērā iepriekš minēto un to, ka gan Briseles I bis regulas 45(1)(a).pants, gan 45(1)(b).pants pamatojas uz ECK 6(1).pantu, kā arī ņemot vērā to, ka ir atzīts, ka 45(1)(b).pants ir tikai viens aspekts no tiesībām uz taisnīgu tiesu, kas ir atzīts kā pamatojums sabiedriskās kārtības klauzulas piemērošanai, darba autors uzskata, ka arī atteikumi izpildīt aizmuguriskus spriedumus pamatojoties uz procesuāliem pārkāpumiem, būtu jāizlemj zem atrunas par valsts sabiedriskās kārtības pārkāpumu.

Neskatoties uz šo viedokli, autors saprot, ka sabiedriskās kārtības klauzulai ir arī politisks aspekts un tās piemērošana potenciāli var ietekmēt starpvalstu attiecības. Tā šis aspekts tika novērots pēc Komisijas piedāvājuma attiecībā uz Briseles I bis regulu ļaut dalībvalstīm atteikt sprieduma izpildi pamatojoties tikai uz procesuālo *ordre public*, kur šāda

¹⁴² EST 2009.gada 2.aprīļa spriedums lietā C-394/07 Marco Gambazzi pret DaimlerChrysler Canada Inc., CIBC Mellon Trust Company, 48.apsvērumš.

piedāvājuma noraidīšana bija politisks lēmums.¹⁴³ Papildus, arī EST ar savu judikatūru *ordre public* ir piemērojusi ekskluzīvu raksturu, kas atceļot Briseles I bis regulas 45(1)(b).panta piemērojamību, un palielinot *ordre public* piemērošanu, zustu. Ņemot vērā augstāk minēto, autors secina, ka, lai gan nav redzama nepieciešamība saglabāt šos divus sprieduma izpildes atteikumus, pamatojoties uz *ordre public* politisko aspektu, šāda izmaiņu veikšana nebūtu iespējama.

¹⁴³ Dickinson A., Lein E. The Brussels I Regulation Recast. Oxford University Press, 2015, pp.440-442.

5. PROCESUĀLĀ UN MATERIĀLĀ ASPEKTA TIESU PRAKSES SALĪDZINĀJUMS

Tiesību doktrīnā ir pausts viedoklis, ka materiālais *ordre public* aspekts praksē gandrīz netiek piemērots, jo Eiropas privāttiesības ir sasniegušas tādu attīstības līmeni, kur dalībvalstu materiālās tiesību normas ir harmonizētas un tā piemērošana nav nepieciešama.¹⁴⁴ Kā jau darba pirmajā daļā autors, teorētiski aplūkojot atšķirības starp procesuālo un materiālo sabiedrisko kārtību, secināja – abus *ordre public* aspektus lietas ietvaros ir grūti nošķirt. Ņemot to vērā autora mērķis ir praksē salīdzināt materiālā un procesuālā *ordre public* piemērošanu, lai saprastu, kuru no aspektiem ir vieglāk veiksmīgi piemērot, kā arī secinātu vai pirms Briseles I bis regulas pieņemšanas EK izvirzītais priekšlikums par atteikšanos izmantot materiālo *ordre public* atrunu būtu iespējams.

Kā konstatēts darba otrajā daļā, salīdzinot EST lēmumus un Latvijas tiesu praksi, *ordre public* tiek primāri izmantots procesuālu pārkāpumu novēršanai un tā tvērums balstās uz ECK 6(1).pantu. Balstoties uz EST un Latvijas tiesu praksi, darba autors ir secinājis, ka tiesības uz taisnīgu tiesu sevī iekļauj tiesības uz aizstāvību, tiesības piedalīties lietas izskatīšanā un piekļūt lietas materiāliem, kā arī saņemt argumentētu spriedumu, pušu tiesības uz līdztiesību un vienlīdzību.

Attiecībā uz *ordre public* materiālu piemērošanu Briseles I bis regulas ietvaros autors var izdalīt divus tā piemērošanas aspektus. Pirmkārt, *ordre public* atruna tiek piemērota kā reakcija uz nacionālo vai ES tiesību pārkāpumu un otrkārt, kā instruments, lai pasargātu ekonomiskas vai valstiskas intereses. *Diageo Brands* lietā *ordre public* piemērošana tika pamatota ar faktu, ka sprieduma izpildes valsts bija nepareizi piemērojusi Direktīvas 89/104 5.pantu¹⁴⁵, savukārt lietā *Renault v Maxicar* tika argumentēts LESD 30. un 36.panta pārkāpums.¹⁴⁶ Abās lietās EST nonāca pie vienota secinājuma un atzina, ka nacionālo vai ES tiesību nepareiza piemērošana nav acīmredzams tādas tiesību normas pārkāpums, kura tiek uzskatīta par būtisku valstī, kurā prasīta sprieduma izpilde¹⁴⁷.

Otrs aspekts, kurā *ordre public* Briseles I bis regulas ietvaros tiek piemērots materiāltiesiskajā aspektā ir attiecībā uz ekonomiskiem apsvērumiem un valsts drošību. Kā jau darba otrajā nodaļā tika analizēts, ekonomiski apsvērumi, kā materiāli zaudējumi vai tiesību uz īpašumu aizskārums, nevar pamatot *ordre public* piemērošanu. Neskatoties uz to,

¹⁴⁴ Magnus U., Mankowski P. *European Commentaries on Private International Law. Rome I Regulation - Commentary*. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2017, p.883.

¹⁴⁵ EST 2015. gada 16.jūlija spriedums lietā C-681/13 *Diageo Brands BV pret Simiramida-04 EOOD* 33.punkts

¹⁴⁶ *Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA and Orazio Formento*, C- 38/98, *European Union: Court of Justice of the European Union*, 11 May 2000, par.15.

¹⁴⁷ *Ibid.* par.34.

tikai aplūkojot Latvijas tiesu praksi var novērot, ka šī EST paustā pozīcija praksē netiek pilnīgi ievērota un retos gadījumos, kad no privāttiesiskām attiecībām izrietošās sekas var ietekmēt valsts intereses sabiedriskās kārtības klauzula tiek pamatota ar apsvērumiem, par kuriem EST nav sniegusi savu viedokli.

Atšķirībā no Briseles I regulas, par Romas I regulas 21.pantu EST judikatūra gandrīz nepastāv, kā rezultātā par pamatojumiem *ordre public* piemērošanai tiek diskutēts pamatojoties uz nacionālo tiesu spriedumiem vai saistot *ordre public* ar prevalējošām imperatīvām normām, vai gadījumos, kad pienācis sprieduma izpildes process un sprieduma izpildes valsts ir konstatējusi, ka sprieduma tiesa ir piemērojusi ārvalsts likumu, kas pretējs sprieduma izpildes valsts *ordre public*. Tā ar *ordre public* Romas Konvencijas sakarā tiek saistīta jau darba ietvaros aplūkotā *Eco Swiss* lieta¹⁴⁸, kur Anglijas tiesa atzina, ka šķīrējtiesas lēmums ir pretējs valsts *ordre public*, jo licences līgums, uz kura pamata tika pieņemts lēmums par zaudējumu atmaksu, ir pretrunā ar TEC 85.pantu.¹⁴⁹ Lai gan atteikums šī sprieduma izpildei tika pamatots ar Ņurjorkas Konvencijas pantu par sabiedriskās kārtības atrunu, lieta varēja tikt izskatīta pamatojoties uz Romas Konvencijas noteikumiem, ja līgums nesaturētu atrunu par strīdu izšķiršanu šķīrējtiesā un līguma prettiesiskie nosacījumi būtu ievēroti pie sprieduma pieņemšanas nevis izpildes.

Tiesību zinātnieku vidū ir atzīmēts, ka sabiedriskās kārtības klauzula savu lomu zaudēja līdz ar pāreju no Romas Konvencijas uz Romas I regulu, kura ieviesa prevalējošas imperatīvas normas. Ņemot vērā, ka prevalējošas imperatīvas normas atšķirībā no *ordre public*, ļauj izvairīties no ārvalsts likuma piemērošanas tā vietā piemērojot tiesas valsts likumu, paļaušanās uz prevalējošām imperatīvām normām tiesas valstij ir vienkāršāka.¹⁵⁰ Tā *Unimar* lietā EST atzina, ka tiesas valsts, pamatojoties uz imperatīvām normām var dot priekšroku savu tiesību aktu piemērošanai pārstāvības līgumam, kas paredz plašākas aizsardzības tiesības tirdzniecības pārstāvim nekā tās, kas ar Direktīvu 86/653/EEK noteiktas, ja tiek sniegts pamatojums par to, kāpēc šāds regulējums tiesas valstī tiek uzskatīts par būtisku.¹⁵¹ Autors uzskata, ka *Unimar* lieta akcentē prevalējošu imperatīvu normu elastīgo piemērošanu atšķirībā no *ordre public* klauzulas, jo lietas ietvaros, neskatoties uz to, ka attiecīgajā jomā dalībvalstu tiesību akti ir saskaņoti, EST neaizliedz piemērot nosacījumus, kas piemēro plašākus aizsardzības noteikumus.

¹⁴⁸ Alexander J. Belohlávek. Rome Convention - Rome I Regulation. Juris Publishing, Inc., 2011, pp.492-493.

¹⁴⁹ Case C-126/97 *Eco Swiss China Time Ltd v Benetton International NV*. European Court of Justice, June 1, 1999, par.48.

¹⁵⁰ Nygh P.E. *Autonomy in International Contracts*. Clarendon Press, 1999, p.207.

¹⁵¹ EST 2013. gada 17. Oktobra spriedums lietā C-184/12 *United Antwerp Maritime Agencies (Unamar) NV v Navigation Maritime Bulgare*, 53.apsvērumus

Ņemot vērā, ka Romas I regulas 21.pants visbiežāk tiek piemērots, lai aizstāvētu standartus, ko noteikusi Starptautiskajā darba organizācija vai ievērotu nosacījumus, kas noteikti tādos starptautiskos instrumentos, kā UNESCO Konvencijā par kultūras priekšmetu nelikumīgas ievēšanas, izvešanas un īpašumtiesību maiņas aizliegšanu un novēršanu vai Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencijā¹⁵², autors uzskata, ka attiecībā uz Romas I regulu var runāt par starptautisko *ordre public* jēdzienu. Tā Itālijas tiesa ir atteikusi Ņujorkas tiesību aktu piemērošanu darba līgumam, jo līguma darbību regulējošais likums nenodrošināja darba ņēmēju ar taisnīgu un efektīvu aizsardzību atlaišanas gadījumā.¹⁵³

Darba autors uzskata, ka *ordre public* Romas I regulas tvērumā tiek piemērots primāri pamatojoties uz skartās normas starptautisko raksturu un pārkāpuma smagumu, jo piemēram teritoriālo tuvību ir sarežģīti pierādīt, ja nav skaidra vieta, kur varētu tikt prasīta sprieduma izpilde, līdz ar to, nav skaidra piemērojamā likuma ietekme uz tiesas valsti.

Attiecībā uz Briseles I bis regulu *ordre public* materiālais un procesuālais aspekts ir piemērojams vienlaicīgi. Tā *Krombach v Bamberski* lietā EST vienlaicīgi izskatīja procesuālās *ordre public* piemērošanu attiecībā uz apstākli, ka sprieduma izcelsmes tiesa ir atteikusies atļaut apsūdzētā aizstāvības pārstāvja piedalīšanos lietas izskatīšanā, un materiālās *ordre public* piemērošanu – dodot viedokli par to vai fakts, ka sprieduma valsts nav pareizi piemērojusi Briseles Konvencijas noteikumus par piekritību ļauj atteikt sprieduma izpildi.¹⁵⁴ Lai gan atzīstot procesuālo pārkāpumu EST izvairījās no viedokļa sniegšanas attiecībā uz abu pārkāpumu kopējo smagumu, kā *ordre public* piemērošanas pamatu, autors uzskata, ka atsakoties no *ordre public* materiāltiesiskās piemērošanas attiecībā uz Briseles I bis regulu ir iespējams, ka turpmāk konstatējot vairākus pārkāpumus atteikt sprieduma izpildi nebūs iespējams, ja procesuālais pārkāpums nebūs “acīmredzams” un nebūs iespējams pierādīt, ka pārkāpta absolūta norma.

Paļaušanos uz vairākiem pamatiem (gan procesuālajiem, gan materiālajiem) *ordre public* piemērošanā tāpat ir iespējams aplūkot Latvijas tiesu spriedumos. Tā iepriekš apskatītajā lietā Nr. C32201114 *ordre public* tika piemērots pamatojoties uz jurisdikcijas pārkāpumu un tiesību uz aizstāvību aizskārums. Savukārt, *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietā Augstākā tiesa norādīja un pušu vienlīdzības principa pārkāpumu, tiesību uz īpašumu aizskārums un risku valsts drošībai, atsaucoties uz *ordre public*.

Piemērojot *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietas apstākļus situācijai, kur pamatojoties uz Briseles I bis regulu ir iespējams atsaukties tikai uz procesuālu *ordre public* pārkāpumu,

¹⁵² Alfonso-Luis CC, Bonomi A, Carrascosa Gonzalez J, Fentiman RG, Ferrari F, Franzina P. Rome I Regulation - Commentary. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2016, p.828.

¹⁵³ Ibid., p.827.

¹⁵⁴ EST 2000.gada 28.marta spriedums lietā C-7/98 Dieter Krombach pret Andre Bamberski, 29., 35.apsvērums

autors uzskata, ka Augstākajai tiesai nebūtu iespējams rast pamatojumu, lai atteiktu Lietuvas tiesas sprieduma izpildi. Tā kā vienīgais procesuālais *ordre public* aspekts – pušu vienlīdzības princips – tika noraidīts no EST puses, sniedzot atbildes uz prejudiciālajiem jautājumiem, īpaši valstiski svarīgu strīdu gadījumos dalībvalsts tiesām, būtu jāiet pretrunā EST sniegtajām vadlīnijām.

Kopumā, aplūkojot tiesu praksi, darba autors secina, ka attiecībā uz Briseles I bis regulu sabiedriskās kārtības klauzula materiāltiesiskajā aspektā tiek piemērota gadījumos, kad tiek konstatēta nacionālo vai ES tiesību normu nepareiza piemērošana vai, kad valstij ir interese lietas iznākumā. Ņemot vērā, ka EST savas prakses gaitā ne reizi nav apstiprinājusi *ordre public* piemērošanu pamatojoties uz tiesību normu nepareizu piemērošanu, savukārt attiecībā uz valsts drošības aspektu savu viedokli ir devusi tikai daļēji, norādot, ka to nevar saistīt ar ekonomiskiem apsvērumiem, darba autore uzskata, ka *ordre public* materiāltiesiskā piemērojamība ir ļoti ierobežota, ar ko ir pamatots EK izteiktais priekšlikums atteikties no materiālā sabiedriskās kārtības aspekta.

Jaunie ES tiesību instrumenti, kā Eiropas izpildes rīkojums neapstrīdētiem prasījumiem, nesatur noteikumu par sabiedriskās kārtības klauzulas piemērošanu, bet ļauj atsaukties uz *ordre public* pamatojoties uz cilvēktiesību pārkāpumiem.¹⁵⁵ Autors uzskata, ka šāds pats regulējums varētu tikt piemērojams arī attiecībā uz Briseles I bis regulu. Neskatoties uz to, tiesu prakse norāda, ka pāreja uz šādu regulējumu varētu graut EST autoritāti, jo izņēmuma gadījumos, kā *flyLAL-Lithuanian Airlines* lietā, sprieduma izpildes valsts tik un tā var atteikties no sprieduma izpildes, ja lietā būs iejauktas valstiskas intereses. Papildus, neskatoties uz to, ka nacionālajām tiesām ir tendence, pamatot atsaukšanos uz *ordre public*, gan ar procesuāla, gan ar materiāla rakstura pārkāpumiem, EST vēl ne reizi nav atzinusi abu aspektu pārkāpumus vienlaicīgi viena sprieduma ietvaros, kas liek secināt, ka personu tiesību aizsardzības līdzekļi šādā gadījumā netiks samazināti.

Autors uzskata, ka ne procesuālais *ordre public* Briseles I bis regulas ietvaros, ne materiālais *ordre public* Roma I regulas ietvaros nav vieglāk piemērojams par otru. Abiem šiem aspektiem EST ir izveidojusi šauras piemērojamības robežas, bet piemērojamības biežums un judikatūras apjoms attiecībā uz Briseles I bis regulu un tās priekštecēm ir lielāks, jo *ordre public* šajā gadījumā darbojas kā pēdējais tiesību aizsardzības līdzeklis, pretēji Romas I regulai, kur pat piemērojot pretrunīgu ārvalsts likumu, lietas dalībniekiem vēl ir pieejami tiesību aizsardzības līdzekļi.

¹⁵⁵ Keresteš T. Public Policy in Brussels Regulation I: Yesterday, Today and Tomorrow. *Lexonomica*, Vol. 8, No. 2 (December 2016), p.89.

6. SECINĀJUMI

Maģistra darba izstrādes rezultātā autors nonāca pie sekojošiem secinājumiem, izvirzot aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Autors piedāvā grozīt Civilprocesa likuma 637.panta otrās daļas 6.punktu, kā arī Civillikuma 24.pantā atrodamos jēdzienus “sabiedriskā iekārta” uz “publiskā kārtība” līdz ar to, veicot korekcijas arī ES starptautisko privāttiesību instrumentu latviešu valodas tulkojumus, novēršot praksi, kur attiecībā uz Latvijas starptautisko *ordre public* jēdzienu tiek lietota atšķirīga terminoloģija, norādot uz jēdzienu dažādo tvērumu.
2. Ekonomiski apsvērumi vai tiesību uz īpašumu aizskārums nav atzīstams kā pamatojums *ordre public* piemērošanai, jo EST judikatūra nepieļauj materiālu zaudējumu esamību kā pretēju tiesas valsts sabiedriskajai kārtībai. Līdz ar to, autors piedāvā papildināt Briseles I bis regulu un Roma I regulu ar nosacījumu, ka *ordre public* nevar piemērot, ja tā piemērošana ir pamatota ar ekonomiskiem apsvērumiem.
3. Briseles I bis regulas 45(1)(b).pants nav piemērojams aizmuguriskiem spriedumiem, kur tiesību aizskārums ir radies pagaidu pasākumu piemērošanas rezultātā, jo šādos gadījumos persona ir informēta par pret sevi uzsākto sprieduma izpildes procesu.
4. Latvijas materiālā *ordre public* tvērumā ir iekļauti sekojoši ārvalsts sprieduma pamatojumi - tiesību uz īpašumu aizskārums, valsts drošība un jurisdikcijas pārkāpumu.
5. Attiecībā uz atteikumiem veikt sprieduma izpildi nav nepieciešams saglabāt divas tiesību normas (Briseles I bis regulas 45(1)(a).pantu un Briseles I bis regulas 45(1)(b).pantu), jo viens sprieduma izpildes atteikuma pamats savā tvērumā iekļauj otru, un to piemērošanas sekas ir vienādas.
6. Sabiedriskās kārtības materiālais aspekts Briseles I bis regulā praksē netiek piemērots, līdz ar to būtu jāatsakās no sabiedriskās kārtības atrunas un sprieduma izpilde būtu jāatsaka tikai pamatojoties uz cilvēktiesību pārkāpumiem.
7. Sabiedriskās kārtības klauzulai Roma I regulas ietvaros var piedēvēt gan

pozitīvu, gan negatīvu funkciju, kas ir atkarīga no tā, kādas *ordre public* piemērošanas sekas ir paredzējusi tiesas valsts. Ja, pēc *ordre public* piemērošanas, tiesas valsts pavisam neatsakās no ārvalsts likuma piemērošanas, nepiemērojot tikai konkrētu tiesību aktu, *ordre public* darbojas pozitīvā veidā, alternatīvā gadījumā, ja notiek atteikšanās no ārvalsts likuma un tiek piemērots tiesas valsts likums - *ordre public* darbojas negatīvā veidā.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra:

1. Civilprocesa likuma komentāri. 1.daļa (1.-28.nodaļa) Otrais papildinātais izdevums, sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Tiesu namu aģentūra, Rīga, 2016.
2. Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61.-86.nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014.
3. Mieriņa A. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015.
4. Académie de droit international de La Haye. Recueil Des Cours, 1989-V. Martinus Nijhoff Publishers, 1990.
5. Alexander J. Belohlávek. Rome Convention - Rome I Regulation. Juris Publishing, Inc., 2011.
6. Alfonso-Luis CC, Bonomi A, Carrascosa Gonzalez J, Fentiman RG, Ferrari F, Franzina P. Rome I Regulation - Commentary. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2016, p.834.
7. Basedow J. The Law of Open Societies: Private Ordering and Public Regulation in the Conflict of Laws. BRILL, 2015.
8. Bogdan, Michael. Private International Law As Component of the Law of the Forum: General Course. The Hague: Brill, 2012.
9. C.K. Allen. Law in the Making, 7th edition. Oxford University Press 1964
10. Calliess GP. Rome Regulations (Rome I, II, III). Commentary, 2nd ed. Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2015.
11. Cheshire, North & Fawcett. Private International Law. Fifteenth Edition. New York: Oxford University Press, 2017.
12. Courses of the Hague Academy of International Law. General Course on Private International Law. Martinus Nijhoff Publishers, 1979.
13. Dickinson A., Lein E. The Brussels I Regulation Recast. Oxford University Press, 2015.
14. Ferrari F. Rome I Regulation: Pocket Commentary, Sellier European Law Publishers, 2015.
15. Harding M. Conflict of Laws. Routledge, 2013.
16. Hazelhorst M. Free Movement of Civil Judgments in the European Union and the Right to a Fair Trial. Springer, 2017.

17. Hess B., Bergström M., Storskrubb E. EU Civil Justice: Current Issues and Future Outlook. Bloomsbury Publishing, 2016.
 18. Konradi F., Zvejnieks T. "Civilprocesa likums (1938.g. izd., 1939.g. iespied.) ar paskaidrojumiem". Rīgā, Valsts tipogrāfijas izdevums, 1939.
 19. Kuipers J. EU Law and Private International Law: The Interrelationship in Contractual Obligations. Martinus Nijhoff Publishers, 2011.
 20. Magnus U., Mankowski P. European Commentaries on Private International Law. Rome I Regulation - Commentary. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2017.
 21. Magnus U., Mankowski P. European Commentaries on Private International Law (ECPII). Volume I: Brussels Ibis regulation. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2016.
 22. Nygh P.E. Autonomy in International Contracts. Clarendon Press, 1999.
 23. Quattrocchio S., Ruggeri S. Personal Participation in Criminal Proceedings: A Comparative Study of Participatory Safeguards and in absentia Trials in Europe. Springer, 2019.
 24. The Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law. A commitment to private international law: essays in honour of Hans van Loon. Cambridge, United Kingdom: Intersentia, 2013.
 25. UNCITRAL Secretariat, Gaillard E., Bermann G.A. Guide on the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: New York, 1958. BRILL, 2017.
 26. Watt H.M., Bíziková L., de Oliveira A.B., Fernandez Arroyo D.P. Global Private International Law: Adjudication without Frontiers. Edward Elgar Publishing, 2019.
- Periodika:
27. Alderton M. "The Act of State Doctrine: Questions of Validity and Abstention from Underhill to Habib". Melbourne Journal of International Law, Vol.12.
 28. Forde M. The "Ordre Public" Exception and Adjudicative Jurisdiction Conventions. The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 29, No. 2/3 (Apr. - Jul., 1980), pp. 259-273.
 29. Husserl G. Public Policy and Ordre Public. 25 Virginia Law Review, 1938-1939.
 30. Keresteš T. Public Policy in Brussels Regulation I: Yesterday, Today and Tomorrow. Lexonomica, Vol. 8, No. 2 (December 2016), pp.77-91.
 31. Mieriņa A. "Starptautisko privāttiesību attīstības tendences globalizācijas laikmetā". Jurista vārds, 2011.gada 23. Augusts, Nr. 34 (681).

32. Mills A. The Dimensions of Public Policy in Private International Law. 4 J. Priv. Int'l L. 201, 2008.
33. Murphy K. The Traditional View of Public Policy and Ordre Public in Private International Law". Georgia Journal of International and Comparative Law, 1981. Vol.11:3. Pieejams: <https://digitalcommons.law.uga.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1964&context=gjicl>
34. P.H.P.H.M.C. van Kempen, "Human Rights and Criminal Justice Applied to Legal Persons. Protection and Liability of Private and Public Juristic Entities under the ICCPR, ECHR, ACHR and AfChHPR", Electronic Journal of Comparative Law, December 2010, Vol. 14.3.
35. Piir R. "Application of the Public Policy Exception in the Context of International Contracts – the Rome I Regulation Approach". Juridica International 23/2015.
36. Pineau E.A, European Union International Ordre Public, 3 SYIL 43 (1993-1994).
37. Stehlík V., "Discretion of Member States vis-à- vis Public Security: Unveiling the Labyrinth of EU Migration Rules", International and Comparative Law Review, 2017, Vol. 17, No. 2.
38. Volou A., "The Protection of Socio-Economic Rights through the Canon of Civil and Political Rights: A Comparative Perspective", Groningen Journal of International Law, Vol 5(2): Open Submissions.

Normatīvie akti:

39. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieņemta Romā 04.11.1950.
40. Briseles konvencija. Pieņemta 27.09.1968. Strasbūrā. Pieejams: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A22009A0610\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A22009A0610(01))
41. Briseles I bis regula. Pieņemta 12.12.2012. Strasbūrā. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX%3A32001R0044>
42. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I). Pieņemta 17.06.2008.
43. 1971. gada 4. maija Hāgas Konvencija par ceļu satiksmes negadījumiem piemērojamo likumu. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1079>
44. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal->

45. Ņujorkas Konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu. (Pieņemta 10.06.1958.) Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=73327>
46. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11.jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II)
47. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā
48. Civilprocesa likums. Pieņemts: 14.10.1998., stājās spēkā: 01.03.1999. Publicēts: „Latvijas Vēstnesis”, 326/330 (1387/1391), 03.11.1998., „Ziņotājs”, 23, 03.12.1998.
49. Civillikums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts: 28.01.1937., stājās spēkā: 01.09.1992. Publicēts: „Valdības Vēstnesis”, 41, 20.02.1937.
50. Rīgas domes 2007. gada 19. jūnija saistošie noteikumi Nr. 80 "Sabiedriskās kārtības noteikumi Rīgā". Latvijas Vēstnesis, 119 (3695), 25.07.2007. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/160837>
51. Likums "Par tiesu varu". Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1/2, 14.01.1993. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/62847>

Juridiskās prakses materiāli:

52. EST 1988.gada 4.februāra spriedums lietā C 145/86 Horst Ludwig Martin Hoffmann pret Adelheid Krieg.
53. EST 2000.gada 28.marta sprieduma lietā C-7/98 Dieter Krombach pret Andre Bammerski
54. EST 2006.gada 13.jūlija spriedums lietā Vincenzo Manfredi v Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA (C-295/04), Antonio Cannito v Fondiaria Sai SpA (C-296/04) and Nicolò Tricarico (C-297/04) and Pasqualina Murgolo (C-298/04) v Assitalia SpA.
55. EST 2014.gada 23.oktobra spriedums lietā C-302/13 bankrotējusi AS flyLAL-Lithuanian Airlines pret VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"", AS "Air Baltic Corporation".
56. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 13.maija lēmums lietā Nr. SKC-1427/2015.
57. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018.gada 22.maija Rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-1035/2018.
58. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 10.decembra lēmums lietā Nr. SKC-2537/2014.

59. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 31.oktobra lēmums lietā Nr.C32201114
60. EST 2012.gada 6.septembra spriedums lietā C-619/10 Trade Agency Ltd pret Seramico Investments Ltd., 62.punkts.
61. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2013. gada 13.februāra lēmums lietā Nr. SKC-1/2013
62. EST 2015. gada 16.jūlija spriedums lietā C-681/13 Diageo Brands BV pret Simiramida-04 EOOD
63. Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 11 May 2000. Case C-38/98 Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA and Orazio Formento
64. EST 2009.gada 2.aprīļa spriedums lietā C-394/07 Marco Gambazzi pret DaimlerChrysler Canada Inc., CIBC Mellon Trust Company
65. England and Wales Court of Appeal (Civil Division) Maronier v Larmer [2002] EWCA Civ 774, May15, 2012. Available: <https://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/gemdoc2003/pdf/u-en-33.pdf>
66. Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 10 October 1996, Case C-78/95, Bernardus Hendrikman and Maria Feyen v Magenta Druck & Verlag GmbH
67. EST 2011.gada 17.novembra lēmums lietā C-434/10 Petar Aladzhov pret Zamestnik director na Stolichna direktsia na vatreshnite raboti kam Ministerstvo na vatreshnite raboti
68. Case C-126/97 Eco Swiss China Time Ltd v Benetton International NV. European Court of Justice, June 1, 1999.
69. Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 10 October 1996, Case C-78/95, Bernardus Hendrikman and Maria Feyen v Magenta Druck & Verlag GmbH.
70. Judgment of the Court of 21 May 1980 Case 125/79 Bernard Denilauler v SNC Couchet Frères.
71. Judgment of the Court (Fifth Chamber), 11 September 2014, Case C-112/13 A v B and Others.
72. Judgment of the Court (First Chamber) of 14 December 2006. Case C-283/05 ASML Netherlands BV v Semiconductor Industry Services GmbH (SEMIS).
73. Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 12 November 1992, Case C-123/91 Minalmet GmbH v Brandeis Ltd.
74. EST 2013. gada 17. Oktobra spriedums lietā C-184/12 United Antwerp Maritime Agencies (Unamar) NV Navigation Maritime Bulgare.

75. EST 2004. gada 14. Oktobra spriedums lietā C-36/02 Omega Spielhallen- und Aiiutomatenaufstellungs-GmbH pret Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn.

Interneta materiāli:

76. Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2008.gada 18.decembra secinājums lietā C-394/07 Marco Gambazzi pret Daimler Daimler Chrysler Canada Inc. un CIBC Mellon Trust Company. Pieejams:
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=74012&pageIndex=0&doclang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7436833>
77. Rudevska B. Ārvalsts tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes attīstības tendences civillietās un komercietās Eiropas Savienībā un Hāgas Starptautisko privāttiesību konferencē. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5123/22950-Baiba_Rudevska_2012.pdf?sequence=1
78. Tiesu prakses apkopojums. Augstākā tiesa. “Par Civillikuma 1415.panta piemērošanu”, 2008. Pieejams:
http://at.gov.lv/files/uploads/files/docs/summaries/2008/tiesu_prakses_apkopojums_3_2008.doc
79. Ģenerālvokātes Eleanoras Šarpstones 2015.gada 12. februāra secinājumi lietā C-554/13 Z. Zh. un O. pret Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. Pieejams:
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=162262&pageIndex=0&doclang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=40467>
80. Hess B., Pfeiffer T., Schlosser P. Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, 2007. Pieejams:
http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_application_brussels_1_en.pdf
81. Kaniņa-Šlitke I. “Sacīkstes princips civilprocesā pretstatā patērētāja kā vājākas puses aizsardzībai: tiesas iniciatīva prasības noilguma vērtēšanā un šādas ierunas celšanas termiņi”. Jurista Vārds, 2018.gada 28.decembris. Pieejams:
<https://juristavards.lv/eseja/273968-sacikstes-princips-civilprocesa-pretstata-pateretaja-ka-vajakas-puses-aizsardzibai-tiesas-iniciativa-prasibas-noilguma-vertesana-un-sadas-ierunas-celsanas-termini/>
82. Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2016.gada 25.februāra secinājums lietā C- 559/14 Rūdolfo Meroni. Pieejams:
http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf;jsessionid=9ea7d2dc30d69e39498cd83d402fabfcb06444abf5a0.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxyMb3f0?doclang=LV&text=&pageIndex=0&part=1&mode=DOC&docid=174586&occ=first&dir=&cid=8

83. Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2012.gada 26.aprīļa secinājums lietā C-619/10 Trade Agency Ltd pret Seramico Investments Ltd. Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=122175&pageIndex=0&doclang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2438263>
84. Council Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters. Official Journal of European Communities, No C 59/1, p.79. Available: http://aei.pitt.edu/1465/1/commercial_report_jenard_C59_79.pdf
85. Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2014.gada 3.jūlija secinājums lietā C-302/13 bankrotējusī AS flyLAL-Lithuanian Airlines pret VAS “Starptautiskā lidosta “Rīga””, AS “Air Baltic Corporation”. Pieejams: http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?docid=154538&text=&doclang=LV&pageIndex=0&cid=3387059
86. Opinion of Advocate General Alber delivered on June 22, 1999 in case C-38/98 Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA and Orazio Formento. Available: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=44272&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3495420>
87. Ģenerālvokātes Mihala Bobeka 2018.gada 28.februāra secinājums lietā C-27/17 AB flyLAL-Lithuanian Airlines, likvidācijas procesā pret Starptautiskā lidosta Rīga VAS, Air Baltic Corporation A/S, piedaloties ŽIA Valda AB, VA Reals AB, Lietuvas Republikos konkurencijos taryba. Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=199777&pageIndex=0&doclang=LV&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1132155>
88. Wessel R.A., Hertog L. “EU Foreign, Security and Defence Policy: A Competence-Responsibility Gap?”, p.2. Available: <https://www.utwente.nl/en/bms/pa/research/wessel/wessel82.pdf>
89. Ubertazzi B. “Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Intellectual Property: a Comparison for the International Law Association”, 2012, par.172. Available: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-3-3-2012/3521/ubertazzi-recognition.pdf>
90. Hess B., Pfeiffer M. Study on “The Interpretation of Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law”, Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, 2011, p.30. Available: <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2011/453189/IPOL->

[JURI_ET\(2011\)453189_EN.pdf](#)

91. Cuniberti G., “Debarment from Defending, Default Judgments and Public Policy”, November 30, 2009, p.4-5. Available: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1515363&download=yes
92. Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations by Mario Giuliano, Professor, University of Milan, and Paul Lagarde, Professor, University of Paris I. Official Journal C 282 , 31/10/1980 P. 0001 – 0050. Available: <http://aei.pitt.edu>
93. Ģenerālvokātes Julianas Kokotes 2008.gada 18.decembra secinājumi lietā C-420/07 Meletis Apostolides pret David Charles Orams un Linda Elizabeth Orams. Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=74011&pageIndex=0&doclang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=268408>

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Maģistra darbs „Sabiedriskās kārtības (ordre public) klauzulas piemērošana Eiropas Savienības starptautiskajās privāttiesībās” ir izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedrā.

Ar šo apliecinu, ka darbs veikts patstāvīgi, tajā ir izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Maģistra darba autore: Alise Igale, personiskais paraksts:

Darba vadītāja: Asoc. prof. Inga Kačevska

Vadītājas atzinums: darbs ir/nav rekomendējams aizstāvēšanai:

Darba recenzents (vārds, uzvārds, zinātniskais grāds):

Atbildīgās personas atzīme par maģistra darba saņemšanu:

Darbs iesniegts Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedrā: 29.04.2019.

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē:

- datums:
- protokola numurs:

Darba vērtējums: